

KUTATÁSI JELENTÉS

Transznacionális együttműködés megvalósítása a Kárpát-medencében,
Sóshartyán és Kelet-Nógrád fejlődéséért

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. KUTATÁS CÉLJA, CÉLKITŰZÉSE	4
2.1. Kutatás célja	4
2.2. Kutatás módszertana, célcsoportja	5
2.3. Kutatási területek	5
3. IFJÚSÁGÜGY	7
3.1. Az ifjúságügy a tudományos diszkurzusban	8
3.2. Ifjúságügy a neveléstudomány-diszkurzus tükrében	8
3.3. Ifjúságügy a szociológia diszkurzus tükrében	9
3.4. Az ifjúságügy a politikatudomány fényében	10
3.5. Az ifjúságügy a szociális munka tükrében	10
4. AZ IFJÚSÁG HELYZETE NAPJAINKBAN	11
4.1. Európai Unió Ifjúsági Jelentés	12
4.2. A civil szervezetek társadalmi jelenlétének jelentősége és szerepe	17
4.3. Egyházi szerepvállalás az ifjúságügy területén	19
5. A JÖVŐRE VONATKOZÓ CSELEKVÉSTERV	21
6. A GONDOSKODÁS KULTÚRÁJÁNAK EGYHÁZSZEMLÉLETI ALAPJAI ÉS MEGVALÓSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI AZ IFJÚSÁGÜGY TÜKRÉBEN	25
7. KUTATÁSI EREDMÉNYEK	37
7.1. Szocio-demográfiai jellemzők:	37
7.2. Szakmai kérdésekre adott válaszok bemutatása	40
8. ÖSSZEFOGLALÓ ELEMZÉS	48
IRODALOMJEGYZÉK	57

1. BEVEZETÉS

A közszolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztése érdekében egy hosszú távú, tudatosan megtervezett transznacionális együttműködési projektet valósít meg a Sóshartyáni Római Katolikus Plébánia az EFOP-5.2.2-17-2017-00007 azonosítószámú, Transznacionális együttműködés megvalósítása a Kárpát-medencében, Sóshartyán és Kelet-Nógrád fejlődéséért.

A projekt főbb irányvonalai:

- az ifjúsági együttműködések erősítése, közös programok szervezése, valamint
- közösségfejlesztő szervezetek, egyházak közötti hálózati együttműködések, tapasztalatcserék erősítése

Mindezek a fent megfogalmazott irányelvek lehetőséget biztosítanak az előrelépésre és szemléletváltásra.

Az elérni kívánt részcélok az alábbiak:

- a meghatározott társadalmi kihívásokkal és azok kezelésével kapcsolatos rendelkezésre álló speciális szakmai tudásanyag bővítése
- a szakpolitikai tudásanyag és a projektben végrehajtott kutatási eredmények elérhetőségének biztosítása, melyek a jövőbeli szakpolitikai tervezést és végrehajtást tudják segíteni.

2. KUTATÁS CÉLJA, CÉLKITŰZÉSE

2.1. Kutatás célja

Az EFOP-5.2.2-17-2017-00007 projekt keretében lefolytatott kutatás célja az volt, hogy információt szerezzünk arra vonatkozóan, hogy az egymás mellett működő ifjúságsegítő szakemberek milyen módszerek alkalmazásával dolgoznak a fiatalokkal. A kutatási célcsoporton belül az egyházi és világi ifjúságsegítő szakembereket céloztuk meg, annak érdekében, hogy összehasonlító képek kapjunk a szolgáltatási területeikről, azok formáiról és eredményeiről.

A kutatás során arra vonatkozólag is válaszokat kerestünk milyen azonos és eltérő problémafelvetésekre keresik helyben a választ a fiatalokkal hivatásszerűen foglalkozó személyek és milyen megoldási stratégiákat tartanak irányadónak, melyek tapasztalatuk szerint működnek, és érdemes jó gyakorlatként nevesíteni.

Számos kérdés mentén vizsgáltuk meg a magyar, szlovák, egyházi és nem egyházi alkalmazásban álló ifjúsági csoportvezetők véleményét a különböző fenntartásban működő csoportok működési elveiről, a csoporthoz tartozás feltételeiről, a csoportok hosszú távú fenntartásához rendelt lépések sorozatáról, a csoportkohézió miben létééről, erősségéről.

Hipotézis:

1. A világi és egyházi ifjúsági csoportokat segítő felnőtt szakemberek közötti együttműködés, párbeszéd csekély, a közös gondolkodásra való hajlandóság viszont igény.
2. Az egyház által az ifjúsági célcsoport számára kínált szolgáltatások száma kevesebb, mint az egyházon kívül működő szervezetek, intézmények által kínált szolgáltatások száma, de az adott szolgáltatás sokrétűbb, több területen való segítségnyújtás lehetőségét magába foglaló eszköz, mely hatékonyabb egyéni problémakezelést jelent a fiatal esetében.
3. Az ifjúsági szolgáltatásokat kínáló szervezetek, intézmények (országhatárokon átnyúló, egyházi és világi) célcsoportjai azonos problémákkal küzdenek, egyéni élethelyzeteik azonos mintát mutatnak.

4. A hit erősebb csoportkohéziós erő, mint az azonos érdeklődési kör, ezért hosszú távon erősebb a csoport megtartó ereje az egyházi ifjúsági közösségeknek.
5. Az egyházak ifjúsági csoportjainak tagjai nagyszámban a gyülekezet tagjainak köréből kerülnek ki, és a tagságuk egészen a gyerekkortól a fiatal felnőtté válásukig tart vagy tovább, mely lehetővé teszi egy gazdag tapasztalatokkal bíró kortársvezetői kör kinevelését.
6. Az ifjúsági szolgáltatásokat kínáló szervezetek, intézmények működési területén erősebb az egyházi ifjúsági közösségek társadalmi szerepvállalása.

2.2. Kutatás módszertana, célcsoportja

Az összehasonlító kutatást személyesen, valamint elektronikus formában megküldött kérdőív alapján végeztük magyarországi és szlovákiai ifjúsággal foglalkozó szakemberek körében. A kérdőívek kitöltése önkéntes és anonim módon történt. A kutatás primer eszköze a kérdőív. Ezt kiegészítve készítettünk mélyinterjúkat a magyarországi és szlovákiai ifjúsággal foglalkozó szakma képviselőivel

Kutatás célcsoportja: minimum 100 fő magyarországi és 100 fő szlovákiai állami és nem állami, szervezetekben dolgozó szakember – kivéve a köznevelési és felsőoktatási szakembereket, beleértve a civil szervezeteket, egyházi jogi személyeket, önkormányzatokat és nemzetiségi önkormányzatokat. Magyar oldalról Nógrád megyét, szlovák oldalról Közép-Szlovákia, elsősorban a besztercebányai kerület határmenti járásait vizsgáltuk. Ennek elsődleges oka a jövőbeni együttműködés lehetőségének kialakítása a földrajzilag közel eső területek, szakmai szervezetek, szakemberek között.

A célcsoport elérése a projekt keretében megrendezett workshopokon és konferenciákon részt vevő szervezetek közreműködésével történt, figyelemmel a lehető legnagyobb reprezentativitásra.

2.3. Kutatási területek

A kutatás során magyar oldalról Nógrád megyét, szlovák oldalról Közép-Szlovákia, elsősorban a besztercebányai kerület határmenti járásait vizsgáltuk.

Nógrád megye:

Nógrád az ország második legkisebb megyéje területét és lélekszámát tekintve. Az egykori történelmi Nógrád megye és a mai, országhatáron átnyúló Neogradensis Eurorégió déli része. A megye közepén – egyfelől a Balassagyarmati, másfelől a Szécsényi és a Pásztói kistérség határvonalán – húzódik a határvonal a dinamikusan fejlődő Közép-Magyarországi térség és Észak-Magyarország, valamint Kelet-Szlovákia határon átnyúló, leszakadó válságtömbje között. Az utóbbi válságterületen találhatóak meg azok a leghátrányosabb helyzetű magyarországi kistérségek, amelyeket a romák magasabb aránya jellemez, és összefüggő területet alkotnak a hasonló, vagy még kritikusabb helyzetű dél-szlovákiai területekkel.

A megyék rangsorában folyamatosan az utolsók között van Nógrád megye a fontosabb gazdasági mutatók alapján, mint az egy főre jutó GDP, az építőipari termelés vagy a beruházások teljesítményértéke.

A térség gyengeségei közé sorolható, hogy a tradicionális iparágak többsége nem tudott megújulni, alkalmazkodni az új piaci elvárásokhoz. A KKV szektor innovációs potenciája rendkívül alacsony, a megye meglévő turisztikai vonzerői nem tudtak erős, tartózkodási idővel és költséssel párosuló kínálattá formálódni. Magas munkanélküliség, alacsony szintű foglalkoztatás, drasztikus elvándorlás és népességfogyás jellemzi. A halmozottan hátrányos helyzetű népesség arányának folyamatos növekedése és a fiatalok intenzív elvándorlása miatt alacsony szintű a nyelvismeret és piacképes tudás.

Ugyanakkor a kedvező földrajzi elhelyezkedés, Budapest közelsége és elérhetősége, a gazdag történelmi, kulturális, építészeti örökségek, néphagyományok kedvező lehetőséget teremtenek a jövőbeli fejlődésnek.

Szlovákiai határ menti területek

A Besztercebányai kerület közigazgatási egység Szlovákia középső részén. Délről Magyarországgal határos, nyugatról a Nyitrai kerület, északról a Trencsényi és Zsolnai kerület, északkeletről az Eperjesi kerület, keletről a Kassai kerület határolja.

Területe 9455 km², ezzel a legnagyobb szlovákiai közigazgatási egység. Lakossága 662.121 fő, székhelye Besztercebánya, Közép-Szlovákia központja. Lakosságának 11,7%-a magyar nemzetiségű.

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

Határmenti járásai: Nagykürtösi járás, Losonci járás, Rimaszombati járás. A járásokra jellemző a rossz demográfiai mutatók, jelentős roma népesség, a magas munkanélküliségi ráta és sok tartós munkanélküli, a képzett munkaerő elvándorlása, közlekedési infrastruktúra kiépítettsége nem teljes.

A kérdőíves felmérés során az alábbi kutatási területeket érintő kérdéseket elemeztük:

- Ifjúsági munka területén tevékenykedő szakemberek demográfiai, szakmai háttere
- településeken működő ifjúsági szakmai háttér
- adott településen felmerülő ifjúsági probléma
- ifjúsági munka finanszírozási keretei
- jelenlegi ifjúsági programok
- jövőbeli javaslatok
- egyház ifjúságtámogató tevékenysége
- egyház szerepe

3. IFJÚSÁGÜGY

Az ifjúságkutatás minden esetben diszciplináris vizsgálati terület, így „az ifjúságügy tehát a szociológusnak ifjúságszociológia, a pedagógusnak szabadidő-pedagógia, a politológusnak szak- és közpolitika, a szociális munkásnak sérülékeny társadalmi csoportok és egyének védelme.” (Nagy, 2016) Ezen elv szerint amennyiben az ifjúságot szeretnénk a maga teljességében görcső alá vetni, akkor elengedhetetlen, hogy az ifjúságot az őt körülvevő tudományok figyelembevételével tegyük meg, azaz azon társdiszciplinákat is figyelembe vegyük, melyek erős és határozott befolyással bírnak az ifjúság helyzetére. Ezek a következők: politikatudomány, szociológia, neveléstudomány és szociális munkatudomány.

A fiatalok helyzetének témája régóta kiemelkedő, specifikus kutatási területként jelenik meg a szociológiai, pszichológiai, pedagógiai és egyéb társadalomtudományok területek képviselői körében. Bár az Európai Unióban az ifjúságpolitika tagállami hatáskörbe tartozik, azonban ezen a területen is fontos cél a tagállamok szakpolitikáinak egymáshoz való közelítése. Annak ellenére, hogy az európai fiatalok életkörülményeik ellenére számos tekintetben különböznek, mégis elmondható, hogy értékrendjük, sajátos törekvéseik, céljaik azonosak, valamint megegyezést mutatnak a velük szembekerülő nehézségek területén is. Általában

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

jellemző a XXI. század ifjúságára azon tendencia, melynek különös ismertetőjegyei, hogy az ifjúság munkaerőpiaci megjelenése egyre inkább későbbre datálható, ahogyan tetten érhető ez a családalapítás területén is. Szintén szignifikánsan jelenik meg a fiatalság életében jelenlévő munkával és tanulással töltött időszakok váltakozása. Ezen szembevető változások egyenes következménye, hogy általánosan elmondható és megállapítható, hogy a fiatalok életük folyamán egyre később válnak végül teljesen önállóvá.

Ezen empirikus megfigyelések alapján érzékelhető, hogy a fiatalokban olyan általános elégedetlenség jelenik meg az életérzésüket, életértékelésüket, életértékelésüket, valamint az élethez való hozzáállásukat illetően, melyben érezhető módon jelenik meg a saját létük törekvésének vélt realitása, a döntéshozó rendszerekbe vetett bizalom egyre alacsonyabb megléte, illetve elvesztése, valamint az ifjúsági szervezetekben és a társadalom alakulását, konstruktív változását előidéző és befolyásoló folyamatokban való részvételi lehetőség elégedetlensége.

Mindezek mellett ugyanakkor fontos szem előtt tartani azon megfigyelések összegzését, melyet az Európai Bizottság Fehér Könyve tartalmaz: „Ennek ellenére a fiatal európaiaknak sok mondanivalójuk van; hiszen pontosan ők azok az emberek, akikre elsődlegesen hatnak a gazdasági változások, a demográfiai egyensúly kibillenése, a globalizáció vagy a kulturális sokféleség. Azt várjuk tőlük, hogy újfajta társadalmi kapcsolatokat alakítsanak ki, megtalálják a szolidaritás új kifejezési formáit, és a különbözőségekkel való együttélésnek olyan új módozatait hozzák létre, amelyek tartalmasabbá teszik életüket – miközben újabb bizonytalanságokkal kell szembenézniük.” (Európai Közösség Bizottsága, 2009)

3.1. Az ifjúságügy a tudományos diszkurzusban

Jelen fejezet az ifjúságügy társdiszciplináris helyzetét igyekszik röviden felvázolni, azaz azon tudományok vizsgálti területén elhelyezni, melyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a fiatalok egyéni és társadalmi helyzetéről átfogó képet kapjunk és alkothassunk. Ezen társtudományok a neveléstudomány, a szociológia, az ifjúságpolitika és a szociális munka.

3.2. Ifjúságügy a neveléstudomány-diszkurzus tükrében

Az új tudományos szemlélet tekintetében a neveléstudomány, azon belül is az etnográfiai kutatások lehetnek segítségünkre az ifjúság helyzetének alapos vizsgálatában. Ezen irányzat szerint a nevelés része a szocializáció szándékolt és nem szándékolt értékteremtő, értékátadási

folyamatai is. Így az ifjúság nevelésében vállalt szolgálat során nem pusztán a pedagógia vállal jelentős és kiemelkedő szerepet, hanem a kortárs csoportok jelenléte, szellemi és fizikai képessége is. Szintén számos kutatás igazolta már, hogy a nevelés sikere elsősorban a fiatal magába foglaló közösségtől függ és nem a szoros értelemben vett intézményesült pedagógiai folyamatoktól. „Egy kortárs csoportban ugyanis nem az iskola igaz-hamis logikája érvényesül, hanem egyfajta szociális válasz születik a csoportbéli visszacsatolás során.” (Müller, 2000) Így az egyénnek, a fiatalnak esélye nyílik saját magatartásmintáinak kialakítására, illetve a csoport által meghatározott szabályok saját személyiségébe való integrációjára, és az egyéni cselekedetek korrekciójára is. A társközösségek által meghatározott minták, célok, motivációk végül nem a pedagógus személye által kijelölt direktívák, hanem általános emberi viselkedés gyakorlati tere, mely során a fiatalban megszülethet azon felismerés is, miszerint az egyén nem magányos lény, hanem egy olyan közösség tagja, melyben elsődleges felelősséggel bír.

Ezáltal beigazolódnak azon szemlélet, miszerint a pedagógia, a neveléstudomány szorosan összefügg az ifjúságügy helyzetének általános szemügyre vételével. „Noha a formális-nemformális-informális tanulás modelljével óhatatlanul kilépünk a hagyományos iskola falai közül, így kétségkívül túllépünk a csak didaktikailag megtervezett, formális keretek között tartott tanulásfogalmon, de a nemformális, informális tanúlással nem lépünk ki magából a tanulás fogalmi teréből.” (Nagy, 2016)

3.3. Ifjúságügy a szociológia diszkurzus tükrében

Míg a neveléstudomány elsősorban normatív jelleget kölcsönöz az ifjúságügy kutatásának rendszeréhez addig a szociológia mindennek leíró jellemet tulajdonít. „Ez a diszciplína segít megérteni a nemzedékiség kialakulásának kérdéseit, ezen belül a serdülőkorúak, valamint a fiatal felnőtt kor elkülönülésének folyamatát a gyermeki és felnőtt világtól, a család funkcióváltásait és a szerepstruktúrák átalakulását, a demográfiai folyamatok változásait.” (Nagy, 2016)

Az ifjúság helyzetének vizsgálatára specializálódott szociológiai kutatások célkitűzései általános azon szocializációs folyamatok áttekintése és rendszerszintű azonosítása és megértése, melyek jelentős szerepet játszanak a kultúra átörökítésének mechanizmusában, az ifjúsági szubkultúrák kialakulásában, valamint az ifjúságnak, mint társadalmi hálózatok, kultúrák alkotói és hordozói folyamatában. Szintén elengedhetetlen része az ifjúságkutatások

szociológiai szegmense, amikor a fiatalok világában megjelenő társadalmi egyenlőtlenségeket, esélykülönbségeket vizsgáljuk. Ugyanakkor fontos szem előtt tartanunk, hogy az ifjúságszociológia és az ifjúságkutatás sosem cserélheti fel egymást, pusztán egymást kiegészítő tárdiszciplínaként jelenhet meg a kutatási folyamat során, hiszen ismertek a kulturális antropológiai, demográfiai, pszichológiai, pedagógiai különbségek. Azonban az ifjúságszociológiai kutatások tükrében szerteágazóbb képet kapunk nem csak a fiatalok élethelyzetére, életmódjára vonatkozóan, hanem motivációjukkal, valós cselekedeteikkel, az őket befolyásoló és meghatározó értékrendszerekkel kapcsolatosan. Fontos része az ifjúságügy vizsgálatában, hogy górcső alá vessük az ifjúsági szervezetek, ifjúsági közösségek társadalmi hasznosságát, működési mechanizmusát, intenzitását és dinamizmusát, melynek szintén az ifjúságszociológia nyújt teret és lehetőséget.

3.4. Az ifjúságügy a politikatudomány fényében

Az ifjúságügy vizsgálati területén fontos szerepet tölt be az ifjúságpolitika, amely elsősorban transzformatív feladatot lát el az ifjúságkutatás problémafeltáró és az ifjúsági munka feladatmegoldó funkciója között. Az európai szemlélet szerint az ifjúságügy úgynevezett mágikus háromszög alapokon nyugszik, ahol az ifjúságkutatás feladata a fiatalok jelenségvilágának felszínre hozása, melyet majd az ifjúságpolitika konkrét feladatokká, elvárásokká és célokká transzformál és végül az ifjúsági munka konkrét cselekvéstervebe integrál. Ezen mágikus háromszög alapvető struktúrájának szem előtt tartása és alkalmazása elengedhetetlen bárminemű ifjúságot megcélzó tervezet előkészítői, szervezési folyamatban.

Az ifjúságügyi politikatudomány elsősorban a fiatalok közéleti szerepével, részvételével, illetve az ifjúsági terület rendszerkénti értelmezésével foglalkozik. Mindemellett fontos szerepet játszik az ifjúság ügyei iránt elkötelezett szervezetek, intézmények által megfogalmazott egyetemes válaszok kialakításában, azok közlésében, és a társadalmi jelenségekre nyújtott konstruktív válaszreakciók megfogalmazásában, valamint azok hatékonyságainak mérésében és értékelésében. Így az ifjúságügyi politikatudomány a közpolitika egyik szegmense, mely során a fiatalokat, mint társadalmi csoportot értelmezi és vizsgálja.

3.5. Az ifjúságügy a szociális munka tükrében

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

Az ifjúságügy minden esetben elengedhetetlenül a szociális munka része, mely diszkurzusa az egyén alapvető a szóban forgó vizsgálati egyén, jelen esetben a fiatal szükségleteire épül és támaszkodik, azaz az egyén fizikális, pszichoszociális és szociokulturális alapjaira, erőforrásaira és igényeire. A korábbi egészségmegőrzési szempont azonban a posztmodern társadalomkutatások hatására az egészségfejlesztésre helyezi a hangsúlyt, így elsősorban az ifjúságügy területén olyan szolgáltatások jelentek és jelennek meg, amelyek célja a preventív jelleg mellett a teljesebb élet szolgáltatását nyújtják a fiatalok számára. „Ennek tükrében a fiatalokkal való foglalkozás szociális munka értelmezésében ma már nem elsősorban a korábbi megelőző szemlélet (drog, alkohol stb.) az uralkodó, hanem a számukra nyújtott szolgáltatások (pl. ifjúsági házak) célja, hogy teljesebb életet élhessenek az igénybevevők (és nem mellesleg a szolgáltatást nyújtók), illetve, hogy ezen cél megteremtéséhez legyen is megfelelő eszközrendszer.” (Nagy, 2016)

A szociális munka lehetőségeinek kialakításában az egyház társadalmi szerepvállalása egyre inkább növekvő feladatvállalást és szolgálati együttműködést eredményez és követel. Ennek egyik lehetősége egyház terminológiáját használva a diakónia, mely szűkebb értelemben pusztán az egyetemes papság intézményéhez kapcsolódó tevékenységet jelöl, ugyanakkor, ha ezen definíciót a köznyelvi terminusként alkalmazzuk, akkor elsősorban szeretetszolgálatot értünk alatta. (Fruttus, 2013/2.) A diakónia és a szociális munka hasonlósága és szoros összefonódás kikerülhetetlen akkor, amikor azon közös definíciós jegyeket emeljük ki az az ifjúságügy diszkurzusa során (az emberek viselkedését érintő, szociális problémáik megoldását segítő beavatkozások; professzionális, reflektív, a környezet által adott válaszként értelmezhetők; a megnehezített egyéni élethelyzetek és a szociális feltételek közötti kihívásokkal való küzdelem (életvezetési aspektusból).

4. AZ IFJÚSÁG HELYZETE NAPJAINKBAN

A tudományos diszkurzus által megjelölt ifjúságügyi körképek követően jelen fejezetben az ifjúság jelenének vizsgálata kerül a középpontba. Általánosan megállapítható, hogy az ifjúságügy diszkurzusát alapvetően áthatták az elmúlt években tapasztalt válságok drámai realitása és jelenléte: világgazdasági válság, migrációs válság, globális biztonsági válság. Bár Magyarországon az utóbbi évek javuló tendenciáinak hatásai határozottan tetten érhetők és kedvező irányba fordították a magyar gazdaságot, a foglalkoztatottság növekedését, az új munkahelyek teremtésének lehetőségét, mégis általánosan megállapítható, hogy az

ifjúságban élő bizonytalanság és az ezzel szorosan együtt járó feszültség stagnáló tendenciát mutat. „Ebben a változékony világban a fiatalok nehezebben köteleződnek el, kevésbé kötnek házasságot, kevésbé vállalnak gyermekeket, bizonytalanok a továbbtanulással, a munkával, a „menni vagy maradni” kérdésével kapcsolatban, bizonytalanok értékválasztásukban és kevésbé biztosak a jövőjükben.” (Székely, 2013)

4.1. Európai Unió Ifjúsági Jelentés

Az Európai Bizottság által készített és 2018-ban publikált Európai Unió Ifjúsági Jelentése alapján bár javuló képet mutat az európaiak élete, de még számos kihívás előtt állnak. A Jelentés nemzeti jelentések, statisztikai adatok és egyéb információk alapján mutatja be az európai 15 és 29 év közötti fiatalok jelenlegi helyzetét, s a következő általános megállapításokat teszi (Paolini, Horváth, & Motiejunaite, 2018):

- Egyre inkább növekszik a magasabb képzettséggel rendelkező fiatalok arányszáma
- A korai iskolaelhagyók aránya csökkenést mutat
- A fiatalok foglalkoztatási rátája alapvetően javulást mutat
- Az önkényes egészség kockázata a fiatalok körében csökken
- A politikai élet iránti érdeklődés növekszik az ifjúság körében
- A fiatalok egyre inkább alkalmazzák a modern technológia előnyeit a társadalmi életben való részvétel kapcsán
- Az önkéntesség pozitív eszméje és gyakorlati alkalmazása rendkívüli növekedést mutat az ifjúság körében
- Mindemellett a fiatalok egyes csoportja tanulási nehézségekkel küzd
- A társadalmi kirekesztés, valamint a szegénység a fiatalok nagy arányát érinti
- Bár a politikai érdeklődés növekszik, ezzel együtt azonban egyre inkább csökken a választásokon való részvételi arány az ifjúságra vonatkozóan
- A fiatal nők és férfiak egyaránt szembesülnek őket érintő hátrányokkal
- A kelet-európai ifjúság helyzete súlyosabb nehézségeket mutat az oktatás, a foglalkoztatás, valamint a társadalmi elfogadás és befogadás területén

Az Európai Unió teljes lakosságát tekintve továbbra is csökkenő tendenciát mutat a fiatalok aránya. Ezen arány a kelet-európai országokban még inkább jelentős. Szintén statisztikai adatok igazolják, hogy ezen tendenciát elsősorban az alacsony születési ráta,

valamint a gazdasági válság következtében más európai országokba való kivándorlás eredményezte. Az Európai Unió területére bevándorlók száma növekedést mutat, így ezen folyamat kompenzálja a tetten érhető természetes fogyást. Valamint az európai fiatalok mobilitása is a korábbiakhoz képest jelentős mértékben növekedést mutat, melynek következménye, hogy az ifjúság nagyobb számban vállal munkát, illetve tanul tovább más európai országban.

A demográfiai változások mellett az ifjúságra vonatkozó oktatási és képzési területen is változások jelentkeznek. Az európai fiatalok körében szignifikánsan növekszik azok száma, akik érettségivel, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A nemspecifikus arányokat tekintve a nők arányszáma magasabb az érettségizettek és a diplomások körében egyaránt. Mivel egyre javuló tendenciát mutat a közép- vagy felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma, így közvetlen következményként érzékelhető, hogy csökken a korai iskolaelhagyók aránya. Az iskolát elhagyó tanulók közül sokan az alacsony iskolázottságú és rossz pénzügyi háttérrel rendelkező családokból származnak. Magyarországon ezen arányszám a 2016-os évi felmérések során 12,4%-ot mutat. Mindemellett érzékelhető azon jelenség, miszerint egyre inkább nagyobbá válik azon fiatalok száma, akik tanulási folyamatuk során számos kihívással szembesülnek és küzdenek. A 2009 és 2015 közötti időintervallumban mért eredmények alapján Magyarországon rendkívüli mértékben megnövekedett az olvasás, a matematika, a természettudományok területén alulteljesítők átlagos aránya. Ehhez társul még nehezítő tényezőként, hogy a hátránnyal küzdő fiatalok non-formális oktatásban való részvételi lehetősége csekély és kezdetleges.

A tanulási szintereket tekintve megkülönböztethetünk formális, informális és nemformális ismeretszerzési lehetőségeket. A formális tanulás elsősorban olyan képzési és oktatási intézményekben zajlik, melyek elvégeztével a tanulók valamilyen oklevéllel, illetve szakképesítéssel rendelkeznek. A nemformális oktatás megvalósuló színhelye elsősorban a munkahely, avagy a civil szervezetek és csoportok tevékenységének kerete. „A tanulás posztmodern modellje igyekszik egységes koncepcióba helyezni s ez a gyakorlatban is megjelenik: az ember egész élete során meglévő tudásvágyának kielégítését (lifelong learning) és a különböző tanulási módokat (lifewide learning).” (Bán, Folmeg, & Schmidt, 2016) Ezen oktatási forma azonban pozitívan befolyásolhatná az ifjúsági munka körülményeit, lehetőségeit is, mely szinte befolyással bír az iskolai teljesítésre. „Az ifjúsági munka pozitívan befolyásolja

az iskolai teljesítményt, ugyanis az olyan, nem kognitív képességeket fejleszti, mint a kitartás, a motiváció és az önbizalom.” (Paolini, Horváth, & Motiejunaite, 2018) Azon fiatalok, akik az veszélyeztetettek annak kapcsán, hogy esetleges körülményeik, lehetőségeik miatt elhagyják az oktatást, különösen is kitüntetett figyelemre szorulnak. Ezen támogató figyelmet és kreatív segítségnyújtást elsősorban az ifjúsági munka, közösség, befogadó csoport tudná biztosítani, amely végül egyéni segítséget tudna biztosítani számukra, hogy motivációt találjanak tanulási, érési folyamataikban (pl. felkészítő tanfolyamok, második esély programok). Ugyanakkor az ifjúsági közösségek szolgálata a tanulási folyamatok segítésén és támogatásán túl, számos egyéb területen segíthetik elő az ifjúság fejlődését, identitásbeli megerősödését, s így a fiatalok problémamegoldó és alkalmazkodó készsége mellett a döntéshozatali és a kommunikációs képessége is jelentősen javul. A nehézséget és küzdelmet meg- és átélő fiatalra pozitív befolyással lévő szolgálatok társadalmi vetületet is hordoznak magukban, hiszen így kialakulhat bennünk a kritikai gondolkodás eszménye és a kultúrák iránti mélyebb megismerési, elfogadási vágya.

Bár a modern társadalom kifejlődésében és alakulásában erősen meggyökerezett azon elképzelés, miszerint az ifjúságügy alapvető kérdéseire, nehézségeire a formális oktatás kellő választ és perspektívát tud majd nyújtani. Azon elképzelés hipotézise, miszerint az azonos alapokon nyugvó és megszerezhető ismeret, tudás, lehetőségek, minden a tankötelezettség bevezetése kapcsán iskolarendszerű oktatásban részt vevő fiatal számára azonos esélyeket biztosít, s így ők a munkaerőpiaci elhelyezkedés kapcsán is azonos lehetőségek teremődnek számára, nem mutat egységes képet. A tankötelezettség bevezetése sajnos kevésnek bizonyult a modernitásba való átmenet kezelésében. (Nagy, 2016) Ezért is növekedett meg egyre inkább azon igény, mely a formális oktatásban és képzésben uralkodó top-down stratégia a szociálpedagógia bottom-up stratégiájával kiegészüljön, s így a hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozás is lehetségessé vált. (Hermann, 2003) Ezen folyamat elősegítő lehetnek azon intézményi és szolgáltatási kezdeményezések, amelyek elsősorban segítői feladatok megvalósítását tűzik ki célul maguk elé. Ezen területen különösen is kiemelkedő befolyással bír az egyház ifjúságnevelő tevékenysége és szolgálata.

A különböző szakmák önállóan és egymástól eltérő minőségben és orientációval, integritással fogalmazzák meg saját segítő szolgálatuk céljait: a pasztoráció elsősorban olyan találkozás és kölcsönös segítségnyújtás, amely a keresztény életeszmenyen nyugvó és alapuló

értéknevelésre fókuszál. A pedagógia sajátos feladata a személyiségfejlődés segítségével nyilvánul meg a legteljesebb módon. A mentálhigiéne speciális küldetése preventatív jellegű, azaz a mentális, lelki problémák kialakulásának megelőzése. Így a segítő kapcsolat egy olyan folyamattá érlelődik, amelyben az adott emberi nehézség, küzdelem területén igyekszik támogatóan hatni és beavatkozni a rászorulóknak pszichés problémáinak, viselkedészavarának, valamint szociális gondjainak és nehézségeinek kezelésébe és megoldásába. (Dr. Nagyné Schiffer, 2010) Ezen társtudományok előtérbe kerülésével és az ifjúság tanulói folyamatába való integrációjával végül elérhető és realizálható, hogy az formális oktatás során elnyert kognitív ismeretszerzés kiegészülhessen a szociális tanulás és ismeretszerzés sajátos és empirikus elemeivel és módszereivel. Mindemellett megalapozható azon célkitűzés, miszerint ezen tárdiszciplínák nem pusztán krízisintervenciós eszközként és lehetőségként jelennek meg az ifjúság gondozásában, hanem elsősorban olyan eszközként, amely támogatja és segíti őket a társadalmi beilleszkedés folyamatában és problémás helyzetek kialakulásának megelőzésében.

Az ifjúság oktatási képzettsége természetesen kihat a foglalkoztatásra is, hiszen az iskolából a munka világába történő belépés a társadalmi beilleszkedés egyik fontos alapköve. Ugyanakkor a edukációban fellelhető nehézségek, annak szervezeti, szerkezeti vagy minőségi problémái, nehezíti avagy ellehetetleníti a fiatalok munkaerőpiaci integrálódását. 2009-ben került sor a KSH Átmenet az iskolából a munka világába adatgyűjtésre. A kutatás eredményeként látható és megállapítható, hogy „A nem tanuló 15–19 évesek (40 ezer fő) közel 70%-a tanulmányait követően még nem dolgozott, további 6,5%-uknak pedig csak három hónapnál rövidebb ideig tartó munkája volt. A korosztály alacsony munkaerő-piaci aktivitását részben a tanulmányaik folytatásának szándéka magyarázza (az, hogy középfokú végzettséggel és továbbtanulási tervekkel nem könnyű tartós munkához jutni egy pályakezdőnek), részben viszont abból következik, hogy a szakirányú végzettség nélküli, vagy még a befejezett alapfokú végzettséggel sem rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélye igen csekély.” (Központi Statisztikai Hivatal, 2010)

A társadalmi életben való aktív részvétel területén megfigyelhető az ifjúság egyre aktívabb megjelenése. Leginkább tetten érhető ez a politikai iránti érdeklődés során, amely területen a fiatalok politikai elköteleződés bár növekszik, ugyanakkor ennek ellenére egyre inkább csökken a fiatalok választásokon való részvételi halandósága. Ennek egyik lehetséges oka, hogy az ifjúság egyre kevésbé érzi saját érdekképviselőtének valóságát és megjelenését az

egyes politikai pártok cselekvési tervezetében. Az ifjúság politikai pártok életében való részvétellel szemben előnyben részesíti a civil szervezetek projektjeinek megvalósításában való közreműködést, a különféle társadalmi és közösségi kezdeményezéseket. Általánosan elmondható és megállapítható, hogy a fiatalok kevesebb, mint egyhatodát teszik ki azok, akik valamely szervezeti tagsággal rendelkeznek. Ezen tagság közül kiemelkedik a sportegyesületekben való részvétel, valamint az egyházi szervezetekben való tagság. (Kákai, 2009)

Talán a fiatalok ezen szellemi és gyakorlati iránya az, amely meghatározó abban, hogy rendkívüli mértékben növekedni látszik az önkéntes tevékenységekben való részvétel az ifjúság körében. Ennek egyik alapélménye lehet az, hogy a gazdasági válság sújtotta világban a csökkenő munkaerőpiaci lehetőségek kapcsán a fiatalok felismerték az önkéntesség által megszerezhető készségfejlesztés egyéni és közösségi módozatait. Így az önkéntes munka során a tapasztalatszerzés következtében tehetnek szert olyan munkakapcsolatokra, melyek végül támogató befolyással bírnak a munkaerőpiaci elhelyezkedésben és orientációban.

Az Európai Unió országainak fiataljai a társadalmi be- és elfogadás területén számos kedvező folyamatnak lehetnek haszonélvezői, mert a mélyszegénység és a társadalmi megbélyegezettség által átélt kirekesztettség és diszkrimináció egyre inkább apadni látszik. Ugyanakkor a fiatalok származási, családi háttere, lakhelyi körülményei ennek ellenére egyre inkább determináló hatással bír. Így a fiatalok egy csoportjánál merőben magasabb a sérülékenység valóságára utaló kockázati hatás. A szegénység, a kirekesztettség, a negatív diszkrimináció intenzívebben és szignifikánsan nagyobb arányban jelentkezik azon fiataloknál, akik nem abban az országban élnek, ahonnan származnak, vagy ahol szüleik élnek.

Az elmúlt időszakban a fiatalok szellemi elköteleződése és gyakorlati aktivitása egyre inkább felerősödik azon területeken, melyek életük szerves részeit képzik. Ilyenek például a klímaváltozás, a környezetvédelem, az emberi jogi kérdések és a humán fejlesztések. Ugyanakkor, ha az Európai Unió országainak fiataljai tekintünk, akkor tagállami különbségek fedezhetőek fel az elköteleződést illetően. „Az Európai Unió bizonyos területein, különösen a keleti és a balti régiókban a fiatalok kevesebb tapasztalattal rendelkeznek a globális szinten megnyilvánuló aktív részvétellel kapcsolatban.” (Paolini, Horváth, & Motiejunaite, 2018)

4.2. A civil szervezetek társadalmi jelenlétének jelentősége és szerepe

Ahogy a fent említett Jelentés adatai és tényei is mutatják a civil kezdeményezések szerepe és jelentősége az elmúlt évtizedben jelentős mértékű növekedést mutat. A bottom-up stratégiát követő civil szervezkedés végül az élet minden területén megjelenik, s válik így a demokrácia konstruktív elemévé, annak alapvető építőkövévé. „E szervezetek jelentős társadalomszervező és érdekartikulációs szereppel bírnak, az állampolgárok számára megfelelő keretet és lehetőséget biztosítanak az önszerveződésre, arra, hogy azonos érdeklődési kör, hasonló problémák kezelése, megoldása, meghatározott célok elérése, embertársaik megsegítése végett létrehozzák saját egyesületeiket, klubjaikat, szövetségeiket, kifejezzék igényeiket, érvényesítsék érdekeiket. Ezek a kezdeményezések alkalmasak arra is, hogy a kialakult, kifejezett csoportérdekeket összekapcsolják nagyobb közösségi, illetve közérdekkel is.” (Jenkins, 1997)

A társadalmi önszerveződésen alapuló szervezetek elsősorban olyan társadalmi alternatívák megjelenítésére kínálnak teret, amelyek az átlagostól, a többségitől eltérő értékek, szükségletek, igények megfogalmazására és képviselésére szolgálnak alternatív és kreatív megoldási lehetőségeket. Társadalmi hatását tekintve általánosan megállapítható, hogy a civil szervezetek társadalmi jelenléte kiegyenlítettebbé teheti a társadalomban fellelhető különbségek mértékét. Az egyéni érdekek kielégítése mellett azonban a civil szervezetek hordozzák önmagukban azon eszményképet, amely végül megvalósíthatja a társadalmi összefogás, társadalmi összetartozás és az individualizmus összehangjának és kölcsönösségének kohéziós erejét és harmóniáját. S ebből kifolyólag a civil szervezetek működése és azok kezdeményezési az ifjúságra hatással és befolyással bírnak az állampolgári felelősségérzet és a szolidaritás erényeinek területén, valamint olyan készségeket, viselkedési formákat sajátíthatnak el a fiatalok, amelyek alapvetőek a szolidaritás, a bizalom, a döntéshozatalban való aktív részvétel és a kezdeményezőképeség területén. Ennek ellenére a Magyar Ifjúság 2012 adatai nyomán azt láthatjuk, hogy a 15-29 évesek mindössze 27 százalékának van bármilyen kapcsolata valamilyen civil szervezettel. Valamely konkrét szervezeti tagsággal a magyar fiatalok 10 százaléka rendelkezik. Elsősorban ezen szervezeti tagságok valamilyen diák-, sport-, vagy szabadidős tevékenységhez köthetők. A tagsági aktivitásban elsősorban szocio-demográfiai okok is jelentős szerepet játszanak; míg a vidéki nagyvárosokban a legmagasabb a szervezeti tagok aránya, addig Budapesten a legalacsonyabb.

Régiós viszonylatban az észak-magyarországi fiatalok a legkevésbé aktívak a szervezeti kapcsolatok területén (21 százalék). (Fazekas & Nagy, 2015/2) Természetesen a szocio-demográfiai okozta különbségek mellett a fiatalok anyagi helyzetének is szignifikáns hatása van a civil szervezeti aktivitásra, így a jobb anyagi helyzettel rendelkező és jobb anyagi körülmények között élő fiatalok körében a szervezeti tagság arányszáma is magasabb azoknál (14 százalék), mint akik rosszabb helyzetben, nélkülözések között élnek (4 százalék).

Az ifjúsági civil szervezetek száma 1995-től növekvő tendenciát mutat, ugyanakkor tagsági létszámuk jelentősen csökkent. „1995 és 2004 között nőtt az ifjúsági hitélettel kapcsolatos szervezetek száma, de fiatalokat integráló erejük már kevésbé volt számottevő, aktív tagjaik száma 1997 óta folyamatosan csökken. Jelezni kell azonban, hogy az egyházi ifjúsági szervezetek egy része továbbra is az egyházközséghez, a helyi felekezethez kapcsolódva, de nem bejegyzett ifjúsági szerveződésként végzi tevékenységét.” (NIS, 2009.) Éppen ezért az ifjúsági civil szervezetek katalizátor szerepet teljesítve jelennek meg egyes települések, kistérségek életében. Bár a civil szervezetek által felvállalt ifjúsági szolgáltatások száma (tanácsadó irodák, ifjúsági közösségi terek, információs pontok) száma növekszik, azonban ezek egyenlő elérési és igénybevételi lehetősége az ifjúság számára eltérő. Ugyanakkor az ifjúsági civil szervezetek társadalmi léte és befolyása fontos, mivel olyan nélkülözhetetlen feladatokat látnak el, amelyek támogató hatással bírnak a fiatalok társadalmi integrációjára, a demokrácia alapvető értékeinek elsajátítására, valamint közösségi teret biztosítanak számukra, amely szintén lehetőséget biztosít az ismerkedésre, a kapcsolat- és közösségépítésre, valamint alkalom nyílik számukra, hogy céljaikat tudatosítsák és egymással megosszák, valamint, az azok eléréséhez szükséges alternatívák kidolgozására.

A jelenleg Magyarország területén működő ifjúsági civil szervezetek elsősorban a fiatalok szabadidős tevékenységei köré szervezik tevékenységüket, ugyanakkor egyre gyakoribb jelenség a fiatalok továbbképzésében, tanulásában, tanításában és gyakorlatszerzés területén vállalt szerepvállalás. A Központi Statisztikai Hivatal által készített adatgyűjtés szerint azonban az ifjúságra fókuszáló civil szervezetek egyre inkább problémaként jelölik meg, hogy a fiatalokat egyre nehezebb bevonni az általuk felkínált lehetőségekbe. Ennek egyik oka, hogy a fiatalok általánosságban igyekeznek távol maradni mindennemű intézményesült formában megjelenő szervezettől, s a civil szervezeteket is ezek közé sorolják. „A legfontosabb kihívás azonban még az, hogy a fiatalokat meg kell győzni, és tudatosítani kell bennük az

ifjúsági civil szervezetek érték jöttek létre, segíteni igyekeznek nekik abban, hogy minél többet láthassanak a világból és minél többet megtapasztaljanak, hogy felnőtté válásuk idején könnyebben boldoguljanak.” (Kiss, 2012/4 - 2013/1)

4.3. Egyházi szerepvállalás az ifjúságügy területén

Az Egyház társadalomban vállalt tevékenység a kezdetektől tetten érhető. A társadalmi közvélekedés alapvetően a történelmi egyházak feladatait elsősorban vallási és morális jellegűnek ítéli meg. Az 1990. évi IV. törvény alapján a Magyarországon bejegyzett egyházak és felekezetek, vallási közösségek kiemelkedő fontosságú, értékhordozó, valamint közösségteremtő tényezői a társadalomnak. Jelen kutatás egyik alapkérdését és célirányát éppen azon kérdésselvetés alapozza meg, miszerint a történelmi egyházak a hagyományos hitéleti tevékenység mellett milyen társadalmi szerepvállalással bírnak. Azaz mely egyházi tevékenységek sorolhatóak azon egyházi feladatvállalás közé, amelyek végül megfelelnek a fent említett törvény elvárásának. A szociál- és társadalompolitikai, karitatív tevékenységek mindig is kiemelkedő jellemzői volt az egyházaknak (szegények gondozása, árvák ellátása, iskolai nevelés). Mégis érzékelhető ama jelenség, miszerint ezen szerepvállalás a köznépi társadalom számára sokszor láthatatlan, felismerhetetlen marad, mivel az nem kap megfelelő publicitási lehetőséget. „Az emberek jelentős része az egyházakat elvont hitéleti területnek tekinti és nincsenek tisztában azzal, hogy milyen társadalmi segítségre számíthatnak a részükről.” (Dr. Várhelyi, 2017)

Másik alapvető oka a vizsgálódásnak, miszerint társadalmunkban számos jelentős feszültség diagnosztizálható, melynek alapvető jellegét a társadalom rétegződése során megjelenő polarizálódás adja. Ez alatt értjük a lakosság tagjai között intenzíven és differenciáltan fellelhető jövedelembeli különbözőségeket, melynek következményeként nagy számban vannak jelen a leszakadó, elszegényedett társadalmi rétegek, hajléktalanok, cigányok. Ezáltal a demográfiai folyamatok alakulása is kedvezőtlenül alakul a szóban forgó térségben, mivel a fiatalok, a kiképzett szakemberek, orvosok, szakmunkások elvándorlása jelentős változásokat mutat. Ezen folyamat végül a térség falvainak, kistelepüléseinek elnéptelenedését vonja maga után. A társadalmi változások leginkább a társadalom alapvető és zsigeri elemét, a családokat érinti hátrányosan, hiszen a családi kötelékük lazulása, a házasságon kívül

gyermekszületések növekedése, s így a közösségek bomlása mind akadályozzák és negatívan befolyásolják a társadalom zavartalan működésének elősegítését.

Az 1995-ben majd 2012-ben megismételt Világérték-kutatások tanulsága szerint általánosan megállapítható, hogy a magyar felnőttek magas százalékban bíznak meg az egyházakban, míg alacsonyabb mértékben a parlamentben és az üzleti életben. Ezen kutatási eredmény is igazolja, hogy az állami szervek és szervezetek mellett az egyházakra kiemelkedő szerep hárul a társadalom formálásban, alakításában, a társadalmi közérzet alakításában. Így a kistélepüléseken működő egyházak számára még inkább fontossá válik, hogy olyan közösségteremtő erővé és katalizátorrá váljanak, amelyek elősegítik a társadalom tagjaiban azon tudat megjelenését, miszerint az egyházak a hitéleti tevékenység mellett a közjó szolgálatának érdekében szerteágazó tevékenységeket is ellátnak. Ehhez szorosan hozzákapcsolódik a határon túli kapcsolatos bővítése és megerősítése.

Mely a társadalmat szorosan érintő területeken fontos az egyházi szerepvállalás? Az 1992. évi Országos felekezeti kutatás eredményei alapján a társadalom döntő többsége egyet értett abban, hogy az egyháznak a fiatalok erkölcsi nevelésében, az emberek etikai, valamint az országot érintő társadalmi problémák megoldásában kiemelkedő szerep vár az egyházakra. Mindemellett a kutatás alanyi magas számban jelölték meg egyház feladatként az egyházak szociális szférába való bekapcsolódását (idősgondozás, egyházi iskolák, szegénygondozás). Ahogyan a fenti kutatás is igazolja, hogy bár a rendszerváltás a vallási közösség számos korábbi funkcióját kérdésessé tette, ugyanakkor ezzel szemben számos új lehetőséget nyitott az egyházak számára a közigazgatás, a gazdaság és a közélet területén. Így a kistélepüléseken, a falvakban az egyházi jelenlét még inkább a társadalom alapstruktúrája maradt.

Az egyházi élet egyik legmeghatározóbb alapmotívuma és -motivációja a segítségnyújtás; legyen szó annak akár a közösségi akár az egyéni dimenziójáról. Ugyanakkor ezen segítségnyújtás sok esetben korántsem anyagi természetű, hanem humáncentrikus és pragmatikus jellegű és természetű: „A személyes odafigyelés, a közösség építő ereje, a tapintatos és személyes tanácsadás, a szociális gondoskodás, alappillérei az egyházi-gyülekezeti tevékenységeknek. Ide sorolhatjuk a betegek, idősek gondozását, a családsegítést, a házassági tanácsadást.” (Zsákai & Horváth, 2013)

Annak ellenére, hogy az egyház ifjúsághoz való hozzáállását sosem jellemezte a „kultúr-pesszimizmus”, mivel az ifjúság jelen helyzetét tekintve nem állapítható meg egyértelműen, hogy az jobb vagy nehezebb lenne a korábbi generációhoz képest, könnyen felismerhető, melyek azok a problématerületek, melyekre az egyházi hatásoknak különösen is tekintettel kell lennie akkor, amikor ifjúságügygel foglalkozik. A modernizáció ambivalens dinamikája a fiatalságra vonatkozóan potenciális veszélyt jelenthet. E tekintetben különösen is veszélyeztetett csoportként azonosíthatóak az alacsony képzettséggel rendelkezők, a biográfiai szempontból hátrányos helyzettel bíró fiatalok. Számos tanulmány igazolja, hogy az alacsony képzettség a fiatalokat az élet minden területén negatívan befolyásolja, mivel politikai érdektelenség, valamint a demokratikus alapokon nyugvó énkép hiánya jellemzi őket. Azon fiatalok, akik megbízható szociális háló és a család biztonságot nyújtó támogató közege nélkül élnek, azok nehezebb kezdeti esélyekkel küzdenek. Ezért is helytálló azon empirikus megállapítás, miszerint a fiatalok csaknem egyharmada pszichés nehézségekkel küzd, valamint terápiás segítségre szorul. (Friesl & Polak, 2001)

5. A JÖVŐRE VONATKOZÓ CSELEKVÉSTERV

Amikor az egyház ifjúságügygel való helyzetét vesszük górcső alá, elsődleges feladat annak meghatározása, hogy vajon milyen cselekvési opciók állnak rendelkezésre az egyház számára az ifjúsággal való munkában.

E tekintetben az első legfontosabb lépés az ifjúsággal való magatartás, az ifjúságról alkotott prekonceptiók korrekciója. Általánossá vált az ifjúsággal foglalkozó személyek, intézmények számára azon kérdés felvetése, miszerint „hogyan viszonyulunk mi az fiatalokhoz? Egyáltalán hogyan kell hozzáállnunk az ifjúsághoz?” Ezen kérdés megválaszolása csak azáltal lehetséges, ha magukat a fiatalokat szembesítjük a probléma meglétével, és velük együttesen keressük kérdésünkre a választ. Az egyház számára ezért különösen is fontos, hogy az ifjúság körében végzett munka közben ne csak az adott fiatallal foglalkozzon, hanem olyan cselekvéstervet dolgozzon ki, mely a fiatalok közvetlen környezetét is érintik. Elengedhetetlen, hogy olyan párbeszéd alakulhasson ki, mely során a felnőttek és a fiatalok késszé válnak egymás vallási, morális és politikai világszemléletét megismerni, abból következtetéseket levonni, valamint azokat revidálni.

Empirikus megfigyelések igazolják, hogy a fiatalok számos tekintetben elsősorban a feléjük támasztott bizalomra vágnak, ahelyett, hogy olyan intézményekkel találkozzanak, amelyek fő célja a fiatalok életének pedagógizálása. A pedagógiai princípiumok az oktatás, a képzés, a családi élet területein sokat változtak az elmúlt időszakban. Bár ezen változások sok előnnyel jártak, ennek ellenére számos negatív hatással is bírtak az ifjúság életét illetően. A fiatalok sok tekintetben olyan szabadságot nyertek így, mely által kontrollálhatatlanná váltak, valamint olyan terek épültek ki számukra, melyekben a felnőttek által való moderálás, ellenőrzés nemkívánatossá vált.

Az egyházi ifjúságügy számára elengedhetetlen azon alapszabály felismerése és betartása, miszerint a fiataloknak egyaránt szükségük van tanítókra és szülőkre. Habár a nevelés másodlagos szocializációs eszközökkel kiegészíthető, de az ezekkel sosem felváltható. Az egyház ifjúságnevelési szándékában erőteljesen megmutatkozik azon szándék, hogy a fiatal saját magával intenzívebb keretek között találkozzon, valamint saját árnyoldalait is dinamikusabban felismerje és azonosítsa. Ezzel együtt saját határait és korlátait is erőteljesebben érzékeli a fiatal.

Ez végül lehetővé teszi, hogy a fiatal önmaga és mások iránti felelősségérzése még inkább kidomborodjék, mivel átéli azon alapvágyának kielégítését, melyek az feléjük irányuló megértésre és elfogadásra vonatkoznak. Valamint megszűnik azon kényszerkésztetés, miszerint úgy tegyen az egyház a fiatalokért, hogy ő magukat nem vonja be az ifjúságügyre vonatkozó szolgálatba. (Friesl & Polak, 2001)

Szintén elengedhetetlen az egyház ifjúságért végzett munkájában azon paradigmaváltás, mely során az fiatalokért végzett szolgálat során elsősorban nem a paternalista, az aggódó szemlélet jut szerephez, hanem éppen az együttműködés felelőssége. Ez azonban nem jelenti a fiatalok vágyainak kritikai nélküli kielégítését vagy a felnőtt autoritás elvesztését. Sokkal inkább jelenik meg a fiatalokkal való, értük vállalt diszkurzusban, a fiatalok „komolyanvételének” valóságát.

A kutatási kérdőív kiértékelése alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy melyek azon ifjúságügyi területek, kérdések, amelyeknek megvizsgálása és megválaszolása elengedhetetlen követelményként fogalmazódnak meg mind a politikai mind az egyházi ifjúságpolitikai szerepvállalásban. Leginkább azon követelmények kerülnek kiemelésre, melyek

különösképpen is a római katolikus egyház által ifjúsáért végzett szolgálatban megfogalmazódnak és körvonalozódnak.

A legfontosabb konkrét kihívás az egyház számára azon realitás felismerése és elfogadása, mely nem pusztán a 21. század jelensége, hanem melynek gyökere már az előző évszázad társadalmi és egyházi folyamataiban érzékelhető módon tetten érhető és azonosítható. Az, hogy a fiatalok egyházhoz való kapcsolódása és tartozása csökkenő tendenciát mutat, nem pusztán ezen kutatás eredménye és felismerése. A fiatalok vallásosságának változása nem csak az ifjúság az egyházzal kialakult negatív kép és vélekedésből eredeztethető, hanem ez szorosan összefügg az egyre erősödő szekularizációs és az Európában egyre inkább megjelenő vallási pluralizmus folyamatival. Így az ifjúság mára egyre kevésbé találja meg az egyházban azon keresett utakat, lehetőségeket, értékeket és normákat, amelyekkel önmaguk könnyen tudnának azonosulni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ők maguk vallástalanok lennének. A 21. század ifjúsága elsősorban úgynevezett „demokratikus öntudatban” nevelkedtek, amelynek természetes következménye, hogy a számukra fontosnak tartott értékek és normák jelenléte nem minden esetben állandósult és meggingathatatlan, hanem azok sok tekintetben megváltozhatnak és átalakulhatnak. Ezen elvárt rugalmasságot és fluiditást azonban az egyházi intézményekben nem találják meg. Ezáltal az évszázadokon keresztül fennálló monopolhelyzetét az egyház elveszítette és vált a vallási és spirituális lehetőségek piacán egy felkínált terméké. Éppen ezért lényeges az egyház számára azon szemléletváltás, mely szerint az önmagára vállalt ifjúságügy területén végzett szolgálatában az elsődleges szempont nem az intézményesült egyház jövője, hanem a fiatalok szociális és vallási jövője.

Az ifjúság reális helyzetértékelését követően szintén fontos azon tény felismerése, miszerint a fiatal szülők jelentős többsége a vallási szocializáció klasszikus modelljét már nem tekinti elsődleges nevelési elvként. Ennek oka azonban nem csak a bennük élő egyház iránti fennálló érdektelenség, hanem a vallási intézményekkel való kommunikáció hiánya és a figyelmüket elkerülő egyházi példaadó modell hiánya.

Az, hogy ebben változás történjék, fontos küldetesként jelenik meg az egyház számára ezen megnevezett hiányok felszámolása azáltal, hogy fáradozva keresi azon lehetőségeket, melyek által bebizonyítja, hogy az egyház ifjúságügyi munkájában olyan modelleket dolgoz ki és mutat be, melyek igazolják a fiatal szülők számára, hogy a fiatalok számára felkínált vallási és keresztény nevelési modellek alkalmazása a szülők számára is fontos nevelési elveket és

koncepciókat közvetítenek. Azaz azok elsősorban segítő és támogató szándékkal bírnak, s nem hordozzák magukon az „egyetlen jó lehetőség” stigmáját. Emellett fontos, hogy az egyház egyaránt szem előtt tartsa az adott vidék vallási változásait és az ezzel szorosan összefüggő pluralizmus realitását, valamint annak tényét, hogy a megélt vallásosságnak minden esetben gyakorlatra, gyökerekre és „otthonra” van szüksége. Az egyháznak bár meg kell tanulnia, hogy valóban reális és félreérthetetlen módon legyen az ifjúság támogató társa vallásos életük bizonyos szakaszaiban, azonban ez nem zárja ki határozott véleményét és éles pozicionálását akkor, amikor az általa megfogalmazott igazságokról szól, illetve morális követelményeit és szabályait megnevezi.

Szintén fontos és jogos követelése az egyház irányába a fiatalok azon igénye és észrevétele, miszerint az egyháznak az ifjúságügy kapcsán megfogalmazott módszereit és gyakorlatát tekintve az ortopraxisnak (olyan cselekedet, tett, mely erkölcsi szempontok alapján minden tekintetben igazként és helyesként értékelhető) kell előnyt élveznie, mintsem az ortodox (egy tan, elmélet tételeihez, egy kipróbált módszer lépéseihez pontosan, betű szerint ragaszkodó szemlélet) hozzáállásnak. Számos fiatal rendelkezik ama mély benyomással és tapasztalattal, miszerint ők csak akkor kerülhetnek az egyházi ifjúsági tevékenység fősodrába, ha ők maguk az egyház által képviselt „konformis” vallást képviselik, illetve ahhoz alkalmazkodnak, azaz saját maguk is alávetik önmagukat a tömérdek egyházi szabályoknak és előírásoknak. A kereszténység, az egyház ifjúságügyi jelenlétének ereje és dinamizmusa nem szabad, hogy pusztán a dogmatikára és az erkölcsre redukálódjon, hanem emellett kell, hogy az megmutatkozzék a misztagógiában (hit elmélyülésére irányuló személyi fejlődés és alakulás) és a konkrét segítségnyújtásban. Ez számos alkalommal azonban azt is jelenti, hogy az egyház által képviselt hitrendszernek igazodnia kell a fiatalok által élt élet mindennapjaihoz, valamint az egyháznak meg kell találnia a kapcsolatteremtés lehetőségét és alkalmát a vallásos gondolkodás és a vallásos élet között. Éppen ezekből kifolyólag szükségeltetik olyan reformok kidolgozása és aktualizálása, mely nem hordozza azon stigmát önmagán, miszerint az egyház kényszerűen szeretne „régit bort új tömlőbe tölteni”.

Ahhoz, hogy az egyház a fiatalokért végzett szolgálatában még inkább dinamikusabb jelenléttel bírjon, valamint, hogy ne veszítse el a fiatalok, elengedhetetlen, hogy külső megjelenési formájában is modernizálódjon. Ugyanakkor ezen modernizáló folyamat közben elengedhetetlen annak megvalósítása, miszerint az egyház ifjúsági szolgálata a fiatalok számára

olyan reménykeltő evangéliumot (jó hírt) közöljön és adjon tovább, mely az ifjúság számára valós erőforrás és motiváció lehet a mindennapi élet küzdelmei és nehézségei közepette. Éppen a fiatalok korosztály az, amely számára a látható tettek nagyobb hatással és elfogadással bírnak, mintsem a kimondott szavak és ígéretetek. Ezért is lényeges, hogy a fiatalok számára az egyház által olyan pozitív üzenetek legyenek elérhetőek és megismerhetőek, melyeknek hatása egzisztenciális életükre, identitásukra, szociális integritásukra egyaránt pozitív befolyással bír. Ehhez azonban elengedhetetlen az evangéliumi üzenet aktualizálásának modernizációja.

Ezen követelmények beteljesítésével végül az egyházi jelenlét és szerepvállalás a fiatalok körében minden esetben támogató hatással bír, s így éppen a hátrányos helyzetű fiatalok számára testközelből tapasztalhatóvá válik azon egyházi társadalmi tanok, melyek végül az egymásról való gondoskodás kultúrájának alapelveit közvetítik és taglalják.

6. A GONDOSKODÁS KULTÚRÁJÁNAK EGYHÁZSZEMLELETI ALAPJAI ÉS MEGVALÓSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI AZ IFJÚSÁGÜGY TÜKRÉBEN

Alapvetően megállapítható, hogy az egyház számára az eredeti diakonia értelmében vállalt szeretetszolgálat az ifjúságügy egyik legegységibb mozgatórugója: minden emberi élet méltóságának teljes és hiánytalan tisztelete, a szegényekkel és a kiszolgáltatottakkal való szolidaritás, a közjó megvalósulásáért vállalt törekvés, valamint a teremtett világ védelme.

Az egyház által elfogadott és képviselt kulturális antropológia értelmezése szerint, az emberi személy, a persona minden esetben kapcsolatot jelöl és nem individualizmusra épül. Azaz, az ember, mint személy sosem öncélú, egocentrikus létező, hanem olyan entitás, amely saját létét csak kapcsolatban tudja értelmezni és értékelni. A személy közös életre teremtett, arra, hogy olyan családban, közösségben és társadalomban éljen, ahol mindenki ugyanolyan méltósággal rendelkezik. E méltóságból fakadnak az emberi jogok, csakúgy, mint a kötelességek, (felelősség a szegények, betegek, kirekesztettek iránt), közeli vagy távoli felebarátunk befogadásának és megsegítésének felelőssége. (Ferenc pápa, 2016) Ezen okfejtés is alátámasztja azon egyházi felfogást, mely szerint a fiatalok ügyének képviseletében elengedhetetlen azon szemlélet képviselete és támogatása, mely szerint a fiatalokat minden megkülönböztetés nélkül ugyanazon sérthetetlen méltóság illeti meg. Így az ifjúság „milyenségének” megítélése és értékelése sosem lehet társadalmi hasznosságuk minőségének és mennyiségének alapja.

A közjó „azon társadalmi életfeltételek összessége, melyek mind a csoportoknak, mind az egyes tagoknak lehetővé teszik, hogy teljesebben és könnyebben elérjék tökéletességüket.” (GS, 2000) Ezen pápai enciklikai értelmezése alapján minden egyes politikai, társadalmi, avagy gazdasági elmélet és gyakorlat csak abban az esetben éri el célját és teljesíti be küldetését, ha az a közjó szolgálatába áll. Így a fiatalokkal való egyházi munka elengedhetetlen célkitűzése és nevelési szándéka, hogy olyan tapasztalati úton megszerezhető tudást és ismeretet biztosítson az ifjúság számára, amely minden tekintetben az egyéni érdekek megvalósulására való célorientáció helyett a közérdek által képviselt igények és célok felé fordul. Olyan elengedhetetlen paradigmaváltás ez, amely során végül a fiatal saját identitása társadalmi integrációt nyer, s így megvalósítható az emberi élet egyetemes és sérthetetlen méltóságának közvetlen edukációja, tanítása. Ez ugyanakkor olyan hiánypótló nevelési jelleg, amely elősegíti az ifjúság számára a társadalomban betöltött sajátos, átmeneti (gyermek- és felnőttkor közötti állapot) helyzetének elfogadását, és elősegíti benne azon személyiségfejlődési jegyek, készségek, képességek kialakulását és fejlődését, melyeknek megléte és birtoklása elengedhetetlen a felnőttkorba való megérkezéshez.

Amennyiben az individuális célok, vágyak társadalmi és közösségi érdekekké transzformálódnak, akkor a fiatalok képessé és készsé válnak elméleti és gyakorlati síkon egyaránt a szolidaritás kultúrájának építőelemeivé válni. Így a szolidaritás ugyanis Szent II. János Pál pápa szerint elsősorban „eltökélt akarat a közjó szolgálatára, állandó gondoskodás róla, azaz mindenkiről külön-külön és összességében, mert mindnyájan felelősek vagyunk egymásért.” (SRC, 2005)

Éppen ezen készség és szemléletváltás az, amely az ifjúság számára olyan látásmódot biztosít, amely során a fiatal önmaga társadalmi felelősségére kikristályozottabban rálát, saját érdekeit, céljait, helyzetét is intenzívebben fel- és megismer, valamint azonosítani tudja azon lehetőségeit, amelyek számára opcionálisan rendelkezésre állnak a kisközösségi, avagy a társadalmi beilleszkedéshez. Végül a szolidaritás abban is a fiatal támogató társa, hogy a felnőttkorban ezen alapbeállítottság nem pusztán szűkebb környezetben megvalósításra váró céllá válik, hanem a szolidaritás univerzális, nemzeti és nemzetek fölötti értelmet nyer. Így olyan érzékenyítő tendencia és tanulási folyamat is egyben a szolidaritás gyakorlata a fiatal életében, mely a későbbiekben identitása részévé válhat, és számára spirituális értelmet nyer.

Az egyház ifjúságügyi szempontjai a hátrányos helyzetű fiatalok esetében minden tekintetben kiemelten megjelennek. Ezzel párhuzamban fontosnak tartja, hogy a társadalom a szegényebbek, elesettebbek kiáltása mellett szintén meghallja a teremtés kiáltását is. Ferenc pápa már a 2015-ben megfogalmazott *Laudato si'* címet viselő enciklikájában kiemeli, hogy egymástól elválaszthatatlan módon összekapcsolódik a természet szeretete és az emberi méltóság sérthetetlen tisztelete, amely kettőség végül a szolidaritás eszményét követő tettekben és gondolatokban ölt testet: „nem lehet valódi a természet többi létezőjével való szoros egység érzése, ha egyidejűleg nincs szívünkben gyengédség, együttérzés és aggodás az emberi lényekért.” (Ferenc pápa, 2015) A gondoskodás kultúrájának három alapvető eleme (béke, igazságosság, teremtett világ iránt érzett felelősség és gondoskodás) olyan koherens egységet alkot, melyek nem vizsgálhatóak és nem kezelhetőek egymástól elválasztott szegmensenként. Amennyiben bármilyen ifjúságra vonatkozó szakpolitikai lépés efelé terelődne, abban az esetben mindig megjelenik a redukcionizmus (filozófiai szempontból olyan tudományelméleti nézet, mely szerint az összetett jelenségek megmagyarázhatók, ha részfolyamatokra bontják őket, s ezeket egymástól függetlenül értelmezik) csapdája és veszélye. Azaz, hogy az ifjúságügyet nem saját állapotának, illetve társadalmi integritásának tükrében vizsgáljuk, hanem pusztán, mint olyan kiragadott korcsoportot, mely izoláltan van jelen mindennemű gazdasági, társadalmi, politikai, egyházi működési folyamatoktól, mechanizmusoktól.

A modern alkalmazott fejlődésemleletek egyike (Sameroff-féle tranzakciós modell) realitása visszatükröződik a kiértékelt kérdőívekben, mivel ezen értékelés szemléletesen mutatja és ábrázolja, hogy a fejlődő egyén már a legkorábbi időszakától kezdve környezete és énefejlődési feltételeinek aktív résztvevője és szervezője. Mindezt, ha az ifjúságügyre vetítjük, azon megállapítást tehetjük, hogy bár a fiatalok egyéni adott, sajátos élethelyzete, életállapota ugyan hatást gyakorol egyéni lehetőségeire, de az sosem determinálja a fiatal lehetőségeit, hiszen azon fiatal, aki megfelelő gondoskodó nevelést kap (legyen szó elsődleges, avagy másodlagos nevelői szerepvállalásról) képes lesz környezetét nem pusztán ösztönösen és kényszerűen elfogadni, hanem annak tudatos alakítójává válik. A tudatos környezetválasztás minden esetben kihat az énefejlődés pszichológiai és szociális folyamataira.

Emellett szintén fontos, hogy az egyház által felvállalt ifjúságügy során a fiatallal való tudatos foglalkozás, nevelés minden esetben a fiatal egyén fejlődését, a benne megjelenő potenciált, erősségeit és gyengeségeit tágabb ökológiai rendszerekbe helyezve vizsgálja és

elemzi. Azaz, az egyház ifjúságügyi „szakpolitikája” során nem csak a fiatal aktuális helyzete kerül a fókuszpontba, hanem az őt körülvevő környezeti rendszerek (család, lakóhely, infrastruktúra, oktatás, munkaerőpiac) működése, valamint az általuk felkínált lehetőségek is, így egy makrorendszerben kerül az ifjúságügy górcső alá. Végül ezen humánökológiai modellezés segítő eszköz annak megállapításában, hogy az ifjúság körében felmerülő hiányok, hogyan és miként pótolhatók a kulturális eszközökkel (egyházi élet, oktatás-, egészségügy, szociális ügyek, családpolitika, kulturális normarendszer).

A kutatási beszámoló által a későbbiekben felvázolt konkrét segítségnyújtási területek minden esetben humanitárius jellegű támogatást igényelnek. Legyen szó akár materiális (élelmiszer, ruházat, gyógyszerek) vagy absztrakt (tanulási segítség, családi életre nevelés, pályaválasztási tanácsadás, munkaerőpiacon való elhelyezkedés mentorálása) értelemben vett támogatásról. Az Európai Unió és tagállamai által megfogalmazott humanitárius alapelvek (emberiesség, pártatlanság, semlegesség, függetlenség) az egyház ifjúságügyi szolgálatvállalásában is szignifikánsan megjelennek, és az intervenció fundamentumát adják meg.

Ahhoz, hogy a jelen, illetve a jövő társadalmának fiataljai egy szolidáris és humanitárius világ felnőtt polgáraivá válhassanak elengedhetetlen az egyházi és politikai együttműködés megszületése, megvalósulása. Hiszen a gondoskodás kultúrájának alapélménye közös érdek és cél. Ez azonban minden esetben elsőként olyan nevelési folyamat eredménye, amely valós támogatást kíván meg. A II. Vatikáni Zsinat Gravissimus Educationis kezdetű deklarációja a keresztény nevelésről című dokumentuma (1965) szerint az ifjúságnevelés fontos eleme a családok, a családi élet segítése, amely az énfejlődés, valamint a szocializációs készségek elsajátításnak legmeghatározóbb környezete. Ebben a környezetben integrálódik a gyermek identitásába, személyiségébe azok az attitűdök, személyiségjegyek, amelyek meghatározzák majd fiatalkori, ifjúsági gondolkodását és világnézetét.

A szülői háttér biztosításának felelőssége minden tekintetben hatással, befolyásoló attitűddel bír a fiatal felnőtté válásának szerteágazó folyamatára, hiszen a szülők azok, akik végül gyermekük számára átörökítik azon fizikai, szellemei, mentális, erkölcsi tulajdonságokat, melyeket ők maguk birtokolnak. Ezt szem előtt tartva annak is tudatában kell lennünk, hogy a fiatal jelleme éppen ebben az időszakban a legformálhatóbb. Így az egyház különleges lehetőséget kap akkor, amikor szervezett módon igyekszik részt vállalni a fiatal személyi

fejlődésében, hiszen az ifjúkor a magvetés ideje. A fiatal ebben a korban végül abban kell segíteni elsődlegesen, hogy számára olyan profán és spirituális perspektíva jelenhessen meg, amely végül támogatja őt abban, hogy dönthesse saját jövőjét illetően. Ez alapján is egyre inkább szembetűnik, hogy az egyházi jelenlét az ifjúságügy területén nem pusztán a jelen problémáinak megoldására fókuszál, hanem sokkal inkább abban a jövőorientáció mutatkozik meg és bontakozik ki. (White, 2000)

A család, mint közösség jelentősége az egyház által képviselt ifjúságügyben mindig kimagasló figyelmet képviselt és érdemelt. Hiszen éppen a család közösségi dimenziója az, amely végül meg tudja adni a fiatal gyermekkori éveit során azon előképeket, normákat, szabályokat, amelyek felnőttkoruk során saját életvezetési rendjük alapjait szolgálják. Legyen szó akár ezen minták elfogadásáról és határozott követéséről, vagy éppen azok elutasításáról, háritásáról. Mivel azonban éppen a családi kötelek azok, melyek nem választhatóak és megváltoztathatóak, ezért az egyház nézőpontja szempontjából elengedhetetlen, hogy amikor az ifjúságért végzett szolgálatát végzi, a családot ne, mint organikus egységet tekintse, azaz figyelembe vegye azon rizikófaktorokat, amely valós befolyásoló tényezőként hathatnak a fiatal életére. Ezen rizikófaktorok között biológiai (veszélyeztetett gyermek) és környezeti tényezők – proximális hatások (családi konfliktusok, stresszteli életesemények, negatív szülői attitűdök, szülő elvesztése) és disztális faktorok (szegénység, egyszülős családi struktúra, alacsony szülői képzettség) – egyaránt szerepelnek és megjelennek.

Az ifjúságügy által képviselt fiatalok életében az egyházi szerepvállalás egyértelműen megmutatkozik a hagyománytisztelet, az ünnep értékeinek közvetítésében. Ahhoz, hogy egy nemzeti, egyházi ünnep valós tartalommal töltődjen meg, ahhoz elengedhetetlen a zsidó-keresztény kultúrkörön alapuló egyházi liturgikus jelenlét. Ezáltal a fiatal megtanulja és megérti a hétköznapi és az ünnepnap közti szerves különbségeket, így végül a saját életében is megfelelő helyre kerülnek az ünnepnapok, amelyek végül nem pusztán tradícióként jelennek meg életükben, hanem azok spirituális jelleggel egészülnek ki. Ezáltal a család olyan szeretetközösséggé válhat, amely alapján alapértékké érik az egymásért való felelősségvállalás, a másik boldogságának szolgálata és Istenre alapozott életvitel.

A kutatás kiértékelése kapcsán határozottan kitűnik a fiatalok közösség iránti igénye. Azonban a korábban már felvázolt ifjúságban az egyházzal szemben támasztott prekonceptiók miatt, ezen vágyat az egyház alig vagy egyáltalán nem tudja kielégíteni.

Természetesen az énefejlődés szerves eleme a családban betöltött szerep, emellett azonban az oktatási intézményekre kimagaslóan magas felelősség hárul a fiatalok életében. Ahogyan a kutatás eredmények alapján is körvonalazódik a vizsgált és elemzett kistélepülések esetén szignifikánsan nagyobb azon személyek száma, akik nem jutnak megfelelő oktatási színvonalhoz. Ennek egyik oka lehet, a meglévő oktatási intézmény színvonalának alacsony szintje, vagy maga az intézmény hiánya az adott kistélepülésen. A megnevezett hiányosságok orvoslása szintén elengedhetetlen a közjó érdekének célzott megvalósulásában, hiszen éppen az oktatás az a terület, amely végül a szolidáris és humanitárius társadalom születésének egyik legmeghatározóbb alappillére.

Ezért is fontos, hogy az egyházzsemlélet kapcsán olyan paradigmaváltás induljon el, amely közösségcentrikus. A vallásos közösség elsősorban olyan lelki és fizikai tér, ahol a hasonló kinyilatkoztatást elfogadók Isten felé fordulva saját hitüket közösségi formában élhetik meg és ápolhatják. A közösséghez való tartozás alapélményén keresztül a fiatal megtanulhatja saját maga felelősségét, a szabálykövetés hasznosságát, motivációt nyerhet mások életpéldája kapcsán, érzelmvilágát gazdagíthatja, személyes kapcsolatait elmélyítheti. Ezáltal a fiatalban önként merül fel az igény végül a közösségben magára vállalt aktív és cselekvő jelenlét erénye. Ez is igazolja, hogy az ifjúság társadalmi szerepvállalását sok tekintetben segítheti elő az egyház támogató jelenléte. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson az egyház és a társadalom kooperatív és konspiratív együttműködésére van szükség. Éppen a kistélepülések ifjúságügyi munkája bizonyítja leginkább, hogy az esetlegesen felmerülő finanszírozási, strukturális, eszközbeli hiányosságok okozta nehézségek megoldását sem az állami intézmények, sem az egyház hatóságok nem képesek önmagában feloldani. Ezen területen egyetlen lehetőség az összefogás és szoros együttműködés. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy mindezt úgy kell megvalósítani, hogy egymástól való függőségi viszony ne alakulhasson ki.

Empirikus és egzakt kutatások alátámasztják, hogy az ifjúság életében a biztos családi háttér mellett az iskolának is jelentős szerep jut a nevelést illetően. Az iskola megnevezés jelen esetben magába foglal minden olyan intézményt, amely elsősorban a tudás bővítésére szolgál, de emellett szociálizációs nevelési folyamataik révén az ifjúságügyben is aktív részt vesznek. A köznevelési intézmények a fiatalok számára olyan találkozási pontok, amelyekben a kortárs csoportok kialakulnak, megszerveződnek. A kortársak egyénre ható csoportdinamikai befolyása jelentős, mivel az iskolai környezet lehetővé teszi, hogy olyan fiatalokból álló

csoportok alakulhassanak ki, melyek tagjai minden esetben egyéni kultúrkörnyezetből érkeznek. Ez lehetőséget biztosít a fiatal egyéni világszemléletének kialakulására, más családok által képviselt és hordozott értékrend megismerésére, akkor is, ha maga az iskolai csoport pusztán formális és esetleges. A pubertás korban kialakult csoporthoz való tartozás vágya jelentős és alapvető igény. Az egyházi jelenlét a fiatal ezen életszakaszában kimagasló, hiszen segít a fiatal számára abban, hogy a vele szembekerülő színes értékrendből a számára legkedvezőbbek válassza ki, hogy tudjon jó és rossz között differenciáltan dönteni, hogy megtanuljanak hatékonyan kiállni önmagukért és képviselni saját véleményüket, valamint, hogy végül kiállják az identifikációból eredő próbatételeket.

Ahhoz, hogy az iskola ne csak formálisan vegyen részt az ifjúságügy helyzetének javításában, szükséges az intézmény egyházi támogatása. Elsősorban olyan alternatív programok, lehetőségek biztosítása, amelyek túllépve a frontális tanórai tudásbiztosítás kereteit, az egyéni és a közösségi fejlődést célozzák meg: lelki gyakorlatok, önismereti csoportok, családlátogatás, mentálhigiénés szemlélet bevezetése, egyéni lelki vezetés, katekézis, személyre szabott lelki tanácsadás, keresztény mediációs eljárások tanítása és alkalmazása). Bár az iskolai környezet esetlegesen alkalmat ad a fiatalok számára a tudati/értelmi (új ismeretekre való nyitottság, az érdeklődési kör kiszélesítése, tanulási és alkotóképesség fejlesztése), a testi és a társas („én” és „mi” tudat kialakulása, saját társadalmi szerepvállalás, felelősségvállalás szüksége) területek fejlesztéséhez, azonban az érzelmi (saját és mások érzelmeinek azonosítása, megbocsátás, kiengesztelődés), és a lelki (Istenkapcsolat, bűntudat, lelkiismeret) szféra képzése sok esetben csak az egyházak által alkalmazott eszközökkel lehetséges és hiteles. Ezen rendszerszintű változás megakadályozhatja azon jelenség folyamatát, melyet jelen kutatási eredmény is élesen megmutat, miszerint a valamilyen hátránnyal rendelkező fiatalok esetében magas azok száma, akik végül a tankötelezettségre vonatkozó életkor betöltését követően elhagyják az oktatási intézményt, és így csökken a felnőttkori életre vonatkozó akár a hivatásra, akár a tudatos családi életre, akár az önnevelésre, önképzésre irányuló motiváció. Így a család és a köznevelési intézmények egyaránt felelősek annak tekintetében, hogy a fiatalok számára olyan értékrendet közvetítsenek, amely végül minden ember személy, minden etnikai, vallási közösség méltóságának alapját szolgálja.

A család és az oktatási intézmények nevelési, közösségteremtő szerepe mellett fontos, hogy az egyház és állam együttműködése során olyan közösségi lehetőségek is elérhetővé váljanak a

fiatalok számára, amelyekben végül a fiatal otthon lelve saját adottságait, képességeit kamatoztathatja, megszilárdíthatja, továbbadhatja. Ehhez elengedhetetlen, hogy olyan programok, képzési lehetőségek, ön- és közösségfejlesztő programok álljanak rendelkezésre az ifjúság számára, amelyek valós támogató erővel bírnak érési folyamataikban. Ahhoz, hogy ezek megvalósuljanak és a vizsgált térségek fiataljai számára elérhetővé váljanak, szükséges a fiatalok életében proaktív ifjúsági munkatársak jelenléte, akik regionális szinten önkéntes szolgálatvállalással válnak társakká az ifjúságszervezésben. Az ő feladatuk elsősorban az állam és az egyház ifjúságügyi munkájának támogatása azáltal, hogy az ifjúságra jellemző és általánosító trendeket figyelik és követik, s ezáltal támogatóan vállalnak szerepet abban, hogy egyház és állá, egyre inkább naprakészebben vehessen részt a fiatalok életében az ifjúsági munka területén. Az ifjúság generációjának megtartásához, valamint az utánpótlás gondozásához elengedhetetlen, hogy olyan ifjúsági munkatársak és vezetők álljanak az egyes települések ifjúsági munkájának élén, akik megfelelő tudással, képességekkel, tapasztalatokkal rendelkeznek. Az Ifjúsági Referensek Országos Egyesülete röviden összefoglalja az ifjúsági referens irányába megfogalmazott elvárásokat, melyek azonban a kutatás kapcsán a Magyar Katolikus Egyház és a Szlovák Katolikus Egyház ifjúságpasztorációja által elvárt és megnevezett tartalmakkal egészülnek ki. Így az egyes régiók ifjúságát szolgáló ifjúsági referens az alábbi feladatok ellátásával tud részt vállalni az ifjúságügyi szakpolitika területén:

1. Részt vesz a településeken működő ifjúságot segítő önkormányzati, hivatali, intézményi, civil és egyházi szervezetek tevékenységének szervezésében, koordinációjában, lebonyolításában.
2. Elősegíti az ifjúság önszerveződését és abban közreműködő szerepet vállal.
3. Ápolja, fenntartja és megerősíti az e tevékenységet érintő települési és településen kívüli (megyei, regionális, országos és nemzetközi, határmenti) kapcsolatokat.
4. Anyagi és szellemi erőforrásokat szerez mindazon feladatok ellátáshoz, mely az ifjúságüggyel kapcsolatosan felmerül. Fontos küldetése az ifjúsági referensnek, hogy az ifjúságot érintő jogok sérülésének elkerülése érdekében megteremti, biztosítja és működteti az ifjúsági párbeszéd fórumainak lehetőségeit, intézményeit (települési gyermek- és ifjúsági önkormányzat, fórum, kerekasztal), a korosztály képviselői mellett a korosztályért dolgozókat is bevonva.
5. Szintén az ifjúsági referens lehetőségei és feladatai közé tartozik, hogy az adott település helyzetéről felmérést, elemzést készít (az ifjúságügyet önmagára vállaló szervezetek és

a fiatalok körében is), mely végül segítséget jelenthet a fiatalok helyzetének hiteles és reális felmérésben és távlati szempontok kidolgozásában, az ifjúságügy céljainak megfogalmazásában, a megvalósulást szolgáló tervek kidolgozásában, előkészítésében és megvalósításában.

6. Az intézményrendszerekben segíti a fiatalok önszerveződését (iskolai diákönkormányzatok, klubhálózat, ifjúsági kulturális intézmény, ifjúsági információs és tanácsadó iroda, teleház, egyházi programok stb.)
7. Szervezi és elősegíti az egyházmegyében regionálisan működő ifjúságot segítő mozgalmak, közösségek, szervezet tevékenységét.
8. Támogatja és elősegíti az ifjúság önszerveződését.
9. Különös felelőséggel elősegíti és ápolja az e tevékenységet érintő belső (egyházmegyei) és külső (egyházmegyén kívüli: regionális, országos és nemzetközi) kapcsolatokat.
10. Erőforrásokat szerez az ifjúsági feladatainak ellátásához, a gyakorlati ifjúsági munkához, a szellemi tartalom kidolgozásához.
11. Az ifjúsági referens hatékony tevékenységéhez és működéséhez elengedhetetlen azon prekoncepcionális felvetés, miszerint maga az ifjúságügy élén álló „vezető” ismeri az egyházmegye ifjúsággal foglalkozó szervezeteinek, intézményeinek tevékenységét, működését, tervezett szellemi, erkölcsi és gyakorlati terveit, valamint ezen szervezetekkel, intézményekkel a folyamatos kapcsolattartás valóságának fenntartja.
12. Az helyi ordinárius (egyházjogi értelemben véve olyan személy, aki egy egyházmegye vagy egy részegyház élén állva az adott terület felett joghatósággal, egyházjogi értelemben vett kormányzói hatalommal rendelkezik. Ilyen személy – rendes körülmények között – a megyéspüspök és a pápa) által elfogadott feladatok megoldásához szükséges feltételeket feltérképezi, javaslatokat tesz, reális kéréseket fogalmaz meg. A megvalósításához költségvetést készít, majd a folyamatot ellenőrzi, segíti, koordinálja.
13. Az ifjúságpasztorációs munkacsoport munkáját összefogja, koordinálja.
14. Olyan közösségek létrehozása, szervezése és gondozása, amely teljesíti az egyház azon szándékát, miszerint a fiatalok számára olyan bázisközösséget biztosít, amely betölti a vallási szocializáció szerepét. A vallási szocializáció elsősorban azon tapasztalatok összességét és egységesítését jelenti, amelyek pozitív befolyással hatnak a fiatal lelki, szellemi életére.

Az ifjúságért végzett munka segítségével a fiatalok egymással és Istennel is egyszerre tudnak közösséget alkotni, azaz számukra olyan bizalmon alapuló szeretetközösség születhet meg, mely az istenkapcsolat kapcsán, a közösség tagjai iránt, valamint globális tekintetben is meghatározó számukra, hiszen az ifjúsági munka egyik szerves célja. Fontos azonban azon megállapítás érvényre juttatása, hogy az ifjúsági referens által végzett ifjúságügyi szakpolitika nem korlátozható pusztán a fiatalok lelki életére, hiszen olyan tevékenységről van szó elsősorban, mely a fiatalt a maga teljességében közelíti meg (unitas multiplex). Természetesen az ifjúsági referens, mentor személyes adottságain túl kell, hogy lehetősége legyen olyan képzéseken való részvételre, mely egzisztenciális elköteleződése mellett szakmai háttérrel is biztosít számára az ifjúságügyre vonatkozó munkával kapcsolatosan. Ezen képzések szervezése mind állami mind egyházi elvárás és feladat, hiszen így az ifjúsági mentor számára olyan személyiségjegyek és szakmai ismeretek állhatnak rendelkezésre, amelyek végül szolgálatában még felelőségteljesebbé, fejlődőképesé, rugalmassá és hűségessé teszi. A képzések során mindemellett olyan módszertani ismeretekkel és eszközökkel növekedhet szakmai hozzáértése, melyeket végül valóban alkalmazni az ifjúsági munka keretében.

A regionális képzések mellett fontos, hogy az ifjúsági referensnek alkalma és lehetősége legyen olyan nemzetközi, határontúli hasonló szolgálatot végző személyekkel megvalósuló tapasztalatcserére és mentori-kísérői kapcsolaterősítésre, amely meggátolhatja az ifjúsági mentor izolálódását, a közösségi élményektől és céloktól való elszakadását, az egyes ifjúsági közösségek és csoportok túlzott „belterjességét”.

Ahhoz, hogy egy-egy ifjúsági referens saját régiójában megfelelő intenzitással tudjon a fiatalok ügyében szerepet vállalni, megfelelő anyagi és humán erőforrással kell rendelkezni. Ennek biztosítása és előteremtése szintén állami és egyházi érdek és feladat. Hiszen éppen a regionális rendezvények biztosíthatják a helyi közösségépítés céljainak megvalósulását és elérését. Ezért is fontos, hogy mindennemű rendezvényszervezés kapcsán prioritásként kell, hogy megjelenjen a közösségépítés célja és érdeke. Természetesen mindezt a fiatalok velük született és megváltozott attitűd és felfogás- és adottságbeli körülményeik (globális életérzés, mobilitás, kozmopolita életvitel) figyelembevételével. Így a gondoskodás kultúrájának megvalósulásához elengedhetetlen eleme előtérbe kerül, miszerint a fiatalokért vállalt munkában prioritást nyerjenek azon szerveződések, tervezések, tevékenységek, amelyek

célorientáltságában határozottan megjelenik és egyensúlyba kerül a fiatal lelki, szellemi, testi, társadalmi és érzelmi vetülete.

Bár a kérdőívek kiértékelését követően megállapítható, hogy a vizsgált települések szervezetei, ifjúságügyi intézményei a legtöbb esetben rendelkeznek olyan ifjúsági közösségi terekkel, amelyek célzottan a fiatalok számára biztosítanak közösségi alkalmak szervezésére és lebonyolítására lehetőséget, fontos azonban kiemelni ezen terek modernizálásának és fejlesztésének szükségességét, mely azon célt szolgálja, hogy az ifjúság ezen közösségi szintereken ne pusztán a találkozás, a gyülekezés, az otthonosság lehetőségét tapasztalják meg, hanem emellett ezen terek valóban alkalmassá váljanak a fiatalok személyes és közösségi képességeinek, készségeinek fejlesztésére is (tehetséggondozás, társadalmi aktivitás, önkéntesség, értékteremtés, nyitott és befogadó szemléletmód kialakítása).

A kutatási jelentés kiértékelése egyértelműen igazolja, hogy az ifjúság személyes és közösségi készségeinek fejlesztése kapcsán prioritást nyer a vizsgált térségek kapcsán a fiatalok önkéntes szolgálata, hiszen éppen az önkéntesség által nyer igazolást Kozma Imre atya, aki Magyar Máltai Szeretetszolgálat elnöke, az Irgalmasrend magyarországi vezetője, önkéntességre vonatkozó alapgondolata: „Ebben az ember felismeri, hogy az élete nem a magáé, hanem a másiké. Élete akkor lesz sikeres, ha vállalja, hogy az életét elajándékozza.” (Kozma, 2020) Az egyház társadalmi szerepvállalásában kezdetektől fogva intenzíven és dinamikusán kap szerepet az önkéntesség, az önkéntes feladatvállalás valósága. Az ifjúságügy területén ezen dimenzió még inkább kiemelkedik, hiszen fontos, hogy a fiatalok életében az önkéntesség identitásuk egyik alapja lehet. Ez egyben a szolidáris társadalom egyik alapkövetelménye is. Önkéntes feladatvállalás alatt elsősorban azon, a fiatalok körében megjelenő és elterjedő tevékenységeket értjük, melyet a „jó szándékú emberek mások javára, a közös jó érdekében önként, tudatosan, kényszer vagy ellenszolgáltatás nélkül, egyénileg vagy csoportosan végeznek.” (Kozma, 2020) Egyházi értelemben az önkéntesség azonban a szeretet dimenzióval egészül ki, s így az önkéntes tevékenység (idősekkel való törődés, hajléktalan emberek segítése, gyerekekkel, családokkal való foglalkozás, fogyatékkal élőkkel való törődés, krízishelyzetekben való segítségnyújtás, válságkezelés) nem pusztán ellenérték nélkül vállalt cselekedetek összessége, hanem elsősorban olyan szeretetcselekedet, amely végül a szeretet civilizációjának záloga, azaz a szeretet által végzett tevékenység során a fiatalok átélnek annak nélkülözhetetlen valóságát, miszerint „ha valamit adunk, akkor őszintén megtapasztalhatjuk és

átélhetjük, hogy cselekedeteinkben több is jelen van, mint saját magunk.” Ezen tapasztalatszerzés a fizikai segítségnyújtó, támogató önkéntes tevékenységet spirituális tartalommal töltheti meg, s így a fiatal identitásában is átalakuláshoz vezethet, melynek segítségével a fiatal együttérző, a másik helyzetét intenzívebben átélő, empatikus készségei egyaránt fejlődhetnek, elmélyülhetnek.

A fiatalban megjelenő motivációk az önkéntes tevékenységre vonatkozóan eltérők lehetnek. A fiatalok önkéntességi szándékukban egyaránt megjelenhetnek altruisztikus-egosztikus motívumok, melyek az önkéntes szolgálat kapcsán elsősorban a kézzelfogható, anyagi előnyökhöz és jutalmakhoz (karrieri előnyök, saját jóllét javítása) kapcsolódnak, valamint intrinzik és extrinzik jellegek, melyek esetében az önkéntes tevékenység elsődleges célja maga a tevékenység fenntartása, hiszen az önkéntességet végző személy a tevékenységben elsősorban saját érdeklődését és élvezetét látja.

A felmért országok településeinek fiataljai között ezen dimenziók sok tekintetben változóak, azonban empirikus kutatások alapján megállapítható, hogy az egyes településeken megjelenő ifjúságügyi önkéntesség során a motivációra irányuló hat faktor (érték dimenzió, növekedés szükséglete, társas szükséglet, megértésre irányuló vágy, karrierszükséglet, énvédelem szükséglete) valamelyike egyértelműen megjelenik a szolgálatot vállaló fiatalban.

Az önkéntes szolgálat számos mentális előnyeire irányuló vizsgálatok, kutatások (Dorner, 2019/1-2) már több ízben kimutatták, hogy milyen pozitív hatással rendelkezik az önkéntes szolgálat:

- szociálisan jobban érzik magukat
- izoláció-érzés csökkenése
- depresszió és stressz veszélyének csökkenése
- növekvő hajlandóság a tanulásra és önképzésre
- fejlődő a vezetői készségek, képességek
- szignifikáns mértékben növekszik az önértékelés
- magasabb alkalmazkodási készség
- nagyobb számú közösségi és családi interakciók
- növekvő társadalmi felelősségérzet és elköteleződés
- önértékelés növekedése

A mentális előnyök mellett fizikai pozitívumokkal is jár az önkéntes szolgálat például „jobb egészségi állapottal, egészségesebb táplálkozás, rendszeres testmozgás, alacsonyabb vérnyomással és hosszabb élettartami eshetőséggel. Emellett csökken az alkohol- és a droghasználat a fiatalok körében. A mentálisan stimuláló tevékenységek mindemellett elősegítik a memória és a kognitív képességek megőrzését.” (Sneed & Cohen, 2013)

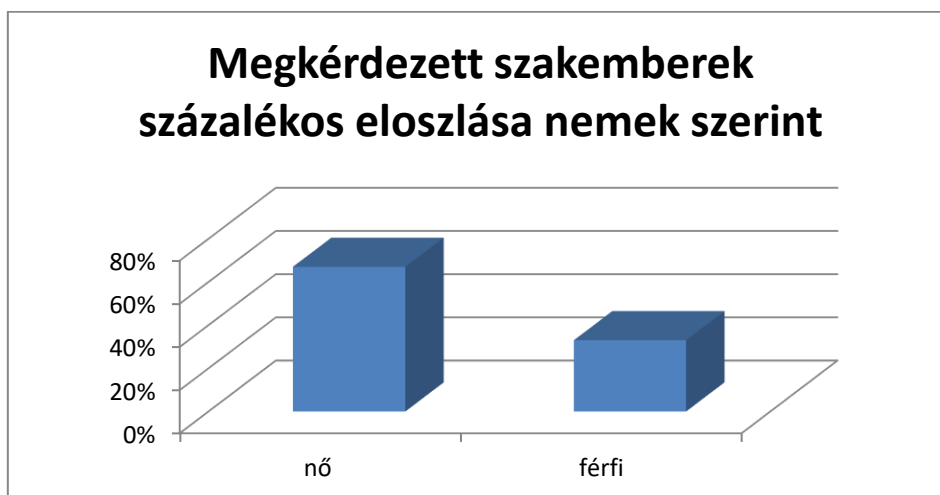
A gondoskodás kultúrájának ifjúságügyi szegmensében mind állami mind egyházi szempontból elengedhetetlen a konstruktív és konspiratív együttműködés. Erre buzdít VI. Pál pápa, aki 1969-ban a következő szavakkal fordult az állami vezetőkhez: „Ne féljete az Egyháztól; az Egyház tisztel titeket, becsületes és hűséges polgárokat nevel nektek, nem rivalizálást és megoszlást szít, hanem az egészséges szabadság, a társadalmi igazságosság és a béke előmozdítására törekszik. Ha mégis valakit előnyben részesít, akkor a szegényeket, a kicsinyek és a nép oktatását, a szenvedők és elhagyatottak gondozását.” (VI. Pál pápa, 1969)

7. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

A jelentés következő részében a kérdőíves kutatás részletes eredményeit ismertetjük.

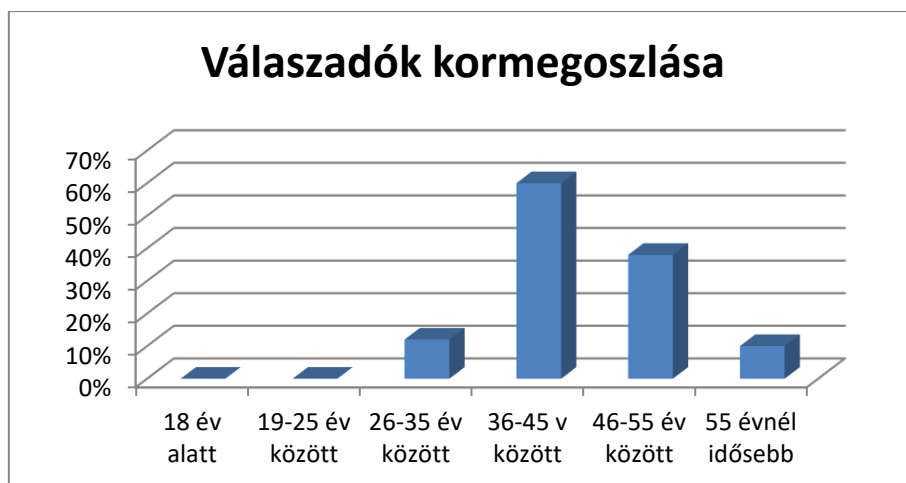
7.1. Szocio-demográfiai jellemzők:

A válaszadók 67%-a nő, a 33%-a férfi volt, a női és férfi válaszadók tehát kétharmad-egyharmad arányban oszlottak meg. (1. kérdés)

Kormegoszlását tekintve (2. kérdés) a válaszadók túlnyomó többségben (60%-ban) a 36-45 év közötti korosztály volt, 38%-uk 46-55 év közötti, mely arányok megfeleltethetőek az aktív munkaerőpiaci helyzettel rendelkezők életkorának. 25 év alatti szakember nem volt a

válaszadók között, 55 évnél idősebb szakemberek főleg a civil szervezi tagságukból adódóan képviseltették magukat.

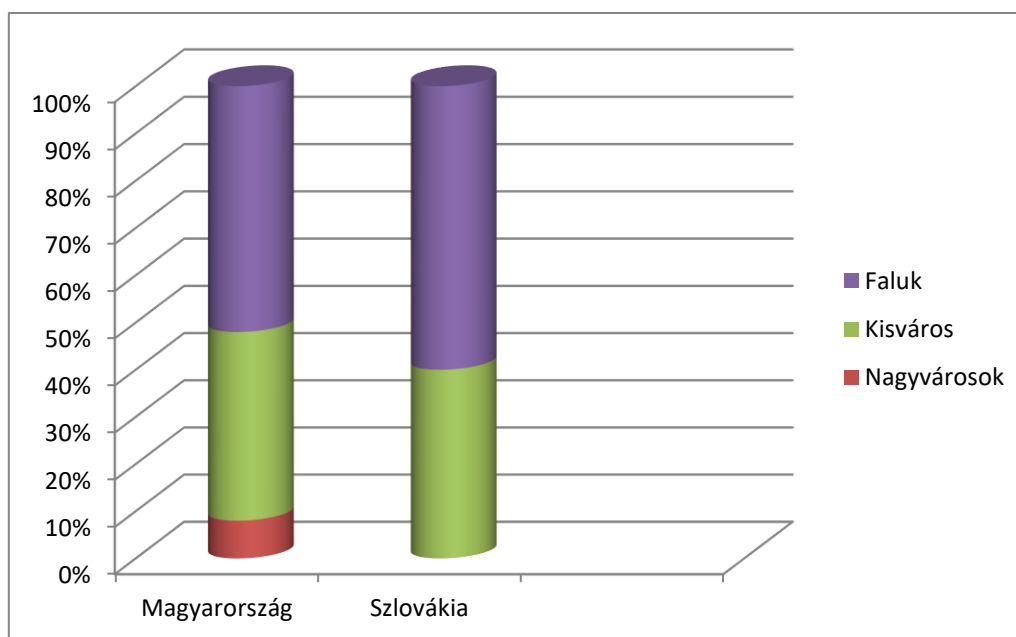
A lekérdezés során fontosnak tartottuk, hogy mind a magyar oldalon, mind a határ szlovák oldalán ne csak a kis- és nagyvárosokból, de a községekből, falvakból is vegyenek részt a kutatásban, tekintettel a környék településszerkezeti adottságaira. Megítélésünk szerint így kaphatunk csak valós képet az ifjúsági szolgáltatókról, hiszen a fiatalok éppúgy élnek kistelepüléseken, ahogy nagyvárosokban.

Nógrád megye az ország második legkisebb területű és egyben a legkisebb lélekszámú megyéje. Nógrád megye lakossága 2020-as KSH adatok alapján 188 092 fő. A 131 település többségben a lakosok száma nem éri el az ezer főt sem, jellemzően aprófalvas településszerkezet jellemzi. A megye hat városa Salgótarján (Megyeszékhely – nagyváros), Balassagyarmat, Pásztó, Szécsény, Bátortereny, Rétság egy-egy járás központja.

Közép-Szlovákia Besztercebányai régiójára is az aprófalvas településszerkezet jellemző. A települések 78,87%-a 1000 fő alatti, melyben a régió lakosságának 24%-a él. Szlovákiai városok: Besztercebánya, Zólyom, Rimaszombat, Losonc, Breznóbánya

A felmérés során a megkérdezettek estében nem a születési helyet, hanem az ifjúsági tevékenységével összefüggő település jellemzőit vizsgáltuk.

Szakemberek százalékos megoszlása településtípusok szerint (3. kérdés)

A megkérdezettek többsége Magyarországon és Szlovákiában is a kisebb településeken, falvakban (52% és 60%), vagy kisebb városokban (40%-40%) foglalkozik a fiatalokkal, mindössze a magyarországi válaszadók 8%-a végzi ifjúságügyi tevékenységét nagyvárosban, a megyeszékhelyen, Salgótarjánban.

A **szakmai szereplőket és szervezeteket** érintő kérdésekre adott válaszok a településszerkezetből adódó sajátosságokat tükrözik. A főként kistelepülésből álló magyarországi megye és szlovákiai régió fiatalokkal foglalkozó intézményrendszerét elsősorban a településen található civil szervezetek, művelődési házak, valamint az egyház által fenntartott szervezetek alkotják. Elsősorban csak a városok, a nagyváros rendelkezik ifjúsági referenssel, felnőtt segítővel, ifjúságsegítővel.

Szakmai szempontból elsőként arra kerestük a választ, hogy **milyen pozíciója révén foglalkozik az elért szakember a fiatalokkal. (4. kérdés)** (Mivel több válasz is megjelölhető volt, ezért az arányok nem adják ki a 100%-ot)

- ifjúsági referens
- felnőtt segítő
- művelődési ház alkalmazottja
- pedagógus
- képviselő
- civil szervezet fizetett alkalmazottja

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

- civil szervezet önkéntese
- egyház által fenntartott szervezet alkalmazottja
- ifjúságsegítő
- egyéb

Tekintettel a településszerkezet adottságaira a kistelepülésekre jellemző civil szervezetek önkéntesei és alkalmazottjai mindkét országban közel 50%-át, a művelődési házak alkalmazottai közel 20%-át, egyház által fenntartott szervezetek alkalmazottai Magyarországon 12%-át, Szlovákiában 8%-t tették ki a válaszadóknak. Ezzel ellentétben az ifjúsági referensek mindössze 6%, illetve 2%-ot képviseltek a reprezentatív felmérésben. Felnőtt segítők (8%), illetve ifjúságsegítők szintén kis (2%, illetve 6%) százalékban, elsősorban szlovákiai területen válaszoltak a kérdőívre.

A felmérésből kiderült, hogy a sajátosságokból eredően egy-egy településen kevés az olyan **szakember, aki a közoktatás keretein kívül ifjúsági munkát végez. (5. kérdés)** Pontos információ hiányában a válaszadók a falvak esetében 1-2 főre, kisebb városok szervezeteiben 10-15 főre, a nagyvárosban 23 főre becsülték számukat.

Ugyan a szakemberek száma alacsonynak mondható, azonban minden településen ismert olyan **szervezet, amelyik felkarolja az ifjúság helyzetét. (6.-8. kérdés)** Ez a falvakban elsősorban az egyház, illetve ahol van a művelődési házak, civil szervezetek, de számuk a település mértével arányosan változik. Kizárólag gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó szervezetek elsősorban a városokban, illetve a nagyvárosban van, a többi településen több korcsoport igényeit, szükségleteit elégítik ki a szervezetek.

7.2. Szakmai kérdésekre adott válaszok bemutatása

A településen élő fiatalok problémáinak ragsorolására (9.) adott válaszok alapján mindkét vizsgált országra vonatkozóan hasonló eredmény született. A válaszok megegyeznek a két országban lefolytatott ifjúságkutatás eredményével is, tehát a szakemberek is hasonló problémákat tapasztalnak a településükön, mint az ott élő fiatalok. A válaszok tekintetében az alábbi rangsor alakult ki a problémákkal kapcsolatban:

1. a bizonytalan jövő - A világban folyamatosan változó társadalmi és gazdasági helyzet okozta bizonytalanságot a fiatalok és a velük foglalkozó szakemberek is a legnagyobb problémának érzékelik. Az elmúlt évek legjelentősebb történéseit a világ fejlett részein is a válságok

jelentették (világgazdasági válság, globális biztonsági válság, migrációs válság), amelyek hatásai szinte egyik napról a másikra váltak kézzelfoghatóvá. Ezek a jelenségek jellemző tulajdonsága, hogy kiszámíthatatlanok és előre nem láthatók, ezáltal a fiatalok nem tudják a jövőjüket tervezni.

2. szegénység, elszegényedés – A megkérdezettek túlnyomó többsége az anyagi biztonság megteremtésének nehézségét előbbre sorolta problémaként, mint a munkahelyek hiányát, a munkavállalást.

3. munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek – A munkaerő-piaci pozíciókat az életkor számottevően befolyásolja. A legidősebbek mellett általában a legfiatalabb munkavállalói korosztály elhelyezkedési esélyei a legrosszabbak, s ezen belül a pályakezdőkkel szemben - elsősorban gyakorlati tapasztalatuk hiánya miatt - erős munkáltatói diszkrimináció is tapasztalható. A fiatalok munkanélkülivé válásának legfőbb a munkaerő-piaci tájékozatlanságukból fakadó megalapozatlan pályaválasztás; az oktatásból képzettség nélkül kilépők magas aránya; az iskolarendszerű képzéseknek a gazdaság igényeit nehézkesen követő szakmastruktúrája, valamint az érintettek álláskeresési készségének, motivációjának alacsony szintje. Tovább rontja a fiatalok elhelyezkedési esélyét, ha bármely hátrányos helyzetű csoportba tartoznak.

4. motiváció hiánya – A motiváció hiánya köthető a negatív iskolai tapasztalatokhoz, az alacsony önértékeléshez, a megfelelő oktatási módszerek és technikák, illetve az alapkompenciák és készségek hiányához, valamint a jövőből eredő bizonytalanságához.

5. családi háttér – Főleg a hátrányos helyzetű fiatalok legnagyobb problémája a családi háttérből származik. A családok szerepe megváltozott, és a gyerekek nem kapják meg sem az érzelmi, sem az intellektuális háttérrel. Sokukat ugyan ellátják, kapnak megfelelő ruhát, élelmet, de ösztönzést a fejlődésre, segítséget a tanuláshoz, példaképet a mindennapokhoz, megfelelő magatartási és viselkedési normákat nem.

6. megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége – Az aprófalvas településszerkezetből adódóan a vizsgált területen jellemző, hogy a községekben, falvakban nincs, vagy nem megfelelő színvonalú az oktatás. Problémát jelent a gyermekek, fiatalok szállítása, utazása a lakóhely és az iskola között. Jellemző, hogy a falusias területeken a családban jellemző

végzettséget szereztek, magasabb végzettséget nyújtó oktatási intézménybe való továbbtanulás igénye nem jellemzi őket.

7. fiatalok elvándorlása – a fiatalok elvándorlásának legfőbb oka a versenyképes fizetést biztosító munkahelyek hiánya a térségben. A szegényebb, gazdaságilag fejletlen területeket az aktív korú, képzetesebb lakosság maga mögött hagyja, így ezeken a területeken egyre kevesebb képzett munkaerő marad, ami tovább gátolja a már így is nagy hátránnyal küzdő helyi gazdaságok felzárkózását.

8. többségi és kisebbségi fiatalok együttélése - a közösségi együttélés alapvető normáiban eltérés mutatkozik a szegény kisebbség és a többségi társadalom között. Ezek az értékek az etnikai csoport kollektív történetével magyarázhatók és szülőről gyermekekre vándorolnak sok generáció óta, és az életút során nehezen változtathatóak. Ahogy a tapasztalat mutatja, az értékek erőteljesen ellenállnak a mai kor gazdasági és társadalmi ösztönzőinek. Az előítéletekből azonban negatív társadalmi viszonyulások fakadhatnak (verbális megbélyegzés, kirekesztés, erőszak), mely rányomja bélyegét a helyi közösség tagjainak egymáshoz való viszonyára, ezáltal a közösségépítés lehetőségére.

9. kapcsolati nehézségek, közösség hiánya - A közösségek a mindenkori társadalmi rend mozgatórugói, a demokrácia gyakorlásának színterei, az aktív civil élet alternatívái. A közösség közvetítő egység az egyén és a társadalom között, amelyen keresztül lehetőség nyílik a társadalom szerves részévé válni. A XX. század második felében egymást követő kommunikációs forradalmak nagymértékben kiszélesítették a csoportos kapcsolattartás lehetőségeit, és a közösségi lét élményével kecsegtettek. Mindezen lehetőségek előnyei mellett számos kártékony is hatással bírnak: csökken a kapcsolatok száma, mert az új média kommunikációs formái elfoglalják a személyes kapcsolatok helyét, illetve elszegényítik azokat. Mindezek mellett a kisebb települések szegényes kapcsolatépítési lehetőségei, programjai még nehezebbé teszik az ott élők közösségi aktivitását. Ugyanakkor igény mutatkozik az egyén számára a közösség iránt, hiszen az számára a biztonságot, a valahova tartozást jelenti. Segíti személyiségének kibontakozását és olyan célok elérését teszi lehetővé, amelyek egyedül elérhetetlennek tűnnek. A közösség értéket, motivációt és ambíciót nyújt tagjainak.

10. online függőség, internet- Az ifjúságot érintő problémák közül az internetfüggőség szinte napról-napra egyre jobban terjed. Az internet és a közösségi média a mindennapi életükben

kiemelkedő szerepet játszik, a fiatalok gyakrabban és sokkal több okból használják, mint más korosztályok. Ebből adódóan személyes kapcsolataik fokozatosan szűnnek meg, már egyre kevésbé igénylik a személyes társas kapcsolatokat, a társadalmi aktivitást.

11. késői önállósodás – Az elmúlt években kialakult posztindusztriális társadalom hatásaként a fiatalok pályaválasztása és önállósodása egyre nehezebbé válik. Számos élethelyzetben a családtól való eltávolodás vagy levállás nem a megfelelő időben, nem az elvárt ütemben történik meg. A fiatalok a bizonytalannak ítélt jövőjük miatt egyre inkább félnek az elköltözéstől, attól, hogy magukra lesznek utalva, nem lesz munkájuk és nem tudják magukat eltartani, magányosak lesznek. A fiatalok egy része nem akar felnőtté válni, kilépni a munka világába, önálló családot alapítani, felelősséget vállalni a tetteikért. Egyes esetekben a karrierépítés háttérbe szorítja a családalapítást, a társas kapcsolatok kialakítását.

12. alkohol, kábítószer, bűnözés – A megkérdezett szakemberek a fiatalok alkohol és drogproblémáit a kevésbé veszélyes területnek ítélték, annak ellenére, hogy szinte minden területen jelen vannak a deviancia ezen formái, de méretük és az ebből adódó problémák nagysága elenyésző a vizsgált területeken.

Az **ifjúság számára elérhető szolgáltatási környezet (10.)** meghatározásánál a válaszok alapján látszódik, hogy sem Magyarországon, sem Szlovákiában a kistelepüléseken, a kisebb városokban nincs olyan konkrét személy a helyi döntéshozatalban, aki kifejezetten a fiatalok igényeinek összegyűjtésével, problémáik kezelésével foglalkozik (ifjúsági referens), nincs a fiataloknak hivatalos véleménynyilvánító fóruma (települési diákönkormányzat, egyéb ifjúsági érdekképviseleti forma, települési gyermek-és ifjúsági önkormányzat). A kisebb településekkel ellentétben a nagyobb városokban megtalálhatóak ezen fórumok, melyek véleménye - az igényfelmérés alapján - a települési ifjúsági stratégiába beépítésre kerül.

Közösségi tér, vagy egyéb olyan klubhelyiség, melyet a fiatalok magukénak éreznek a települések túlnyomó többségén megtalálható. Integrált közösségi és szolgáltató tér Nógrád megyében minden településen található, van ahol közösségi házként, faluházként, művelődési házként, ifjúsági klubként működik, van ahol a helyi könyvtár, vagy teleház tölti be ezt a szerepet.

A fiatalok szabadidős terei és tevékenységei a digitális társadalom kialakulásának hatására elsősorban az otthonukra koncentrálódnak. A fiatalok többsége szabadidejében zenehallgatással, internetezéssel, filmezéssel vagy számítógépes játékokkal foglalkozik, a kulturális intézmények látogatottsága jelentéktelen. Éppen ezért fontosak azok a klubhelyiségek, közösségi terek, melyek a társas kapcsolatok irányába terelik őket.

A megkérdezett településeken elsősorban sportolási lehetőségek jelentik azt a tevékenységet, melyet a legtöbb fiatal kihasznál. A válaszadók 100%-a jelölte meg a sportolást, mint a **szabadidő eltöltését célzó lehetőséget (11.)**, azonban jellemzően minden szervezeti keretet nélkülöző módon. Elsősorban a településeken található sportpályákon, játszó- és fitness tereken van lehetőségük a sportolásra.

A sport mellett a közösségi házak, közösségi terek által nyújtott szolgáltatások azok, melyek vonzóerővel bírnak a helyi fiatalok körében. Ezek a művelődési házak többfunkciós térként funkcionálnak, próbálják betölteni egy-egy település életében a közösségi együttélés hiányzó terepét, ifjúsági közösségi programok szervezésével, ifjúságfejlesztési folyamatok generálásával, fiatalok közösségi szerveződésének és részvételének támogatásával.

A kérdőívezés során a szakemberek által adott válaszokból kiderül, hogy a nagyvárosokban, kisvárosokban és községekben nem jellemző az ifjúsági szolgáltatások magánszemélyek általi finanszírozása. Csak a nagyvárosok esetében jellemző az állami forrás léte, mely elsősorban az ifjúsági referensek alkalmazásában nyilvánul meg. Magyarországon ugyan az önkormányzatok kötelező feladata a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodás, valamint a közösségi tér biztosítása, azonban nincs olyan szaktörvény, ami pontosan meghatározná a rájuk háruló feladat tartalmát, és a finanszírozás alapját. A vizsgált települések önkormányzatai – méretükből és gazdálkodásukból adódóan - csekély forrással rendelkeznek kifejezetten az ifjúság számára nyújtott szolgáltatások támogatására, ugyanakkor a finanszírozás túlnyomó többségét még így is az önkormányzatok biztosítják, mely azonban elsősorban a közösségi terek fenntartásában ki is merül. A települések által szervezett különböző programok elsősorban Uniós támogatások felhasználásával valósulnak meg. Kisebb településeken a nagyvárosokkal szemben jellemző az egyház közösségszervező szerepe is. Az ifjúsági intézmények szabadidős szolgáltatásait folyamatosan befolyásolják a pénzügyi megszorítások, s így egyre kevesebb lehetőség adódik a szabadidő hasznos eltöltésére azok számára, akiknek kevés az esélyük, hogy be tudjanak kapcsolódni a piaci elfoglaltságokba. **(12. kérdés).**

A különböző finanszírozással jellemzően az alábbi programok **(13. kérdés)** valósulnak meg:

- sportprogramok
- jeles ünnepekhez kapcsolódó rendezvények

A kérdőíves felmérés eredményét elemezve megállapítható, hogy a fenti programok a települések 100%-ban megrendezésre kerülnek. A községek 100%-ban falunapot is rendszeresen tartanak. Hiány mutatkozik azonban nyári táborok és rendszeres közösségi foglalkozásokban, zenei programok megszervezésében. Ezen utóbbi ifjúsági programok csak a nagyvárosban és a kisebb városokban jellemzők. Jellemző a településeken zajló közösségi tevékenységek összehangolásának és kommunikációjának hiánya, ezáltal a fejlesztési igények feltérképezése és igényalapú megtervezése, helyi szintű ifjúsági stratégiák és cselekvési tervek megalkotása. A digitális társadalom „térhódításával” fontos lenne az ifjúsági munka új alapokra helyezése, a e-ifjúsági munka minél hatékonyabb kialakítása. A fiatalok jórészt és egyre nagyobb mértékben az online világban érhetőek el, ezért egyre inkább felértékelődik a digitális környezet, elsődlegesen azon részei, amelyeket a fiatalok kifejezetten kapcsolatépítésre, közösségi tevékenységre használnak. A virtuális környezet felületei folyamatosan fejlődnek, az ifjúság tömegei vándorolnak egyik platformról a másikra. A fiatalok számára szolgáltatást nyújtók nem csupán tisztában kell legyenek ezekkel a felületekkel, hanem követniük kell a fiatalokat, készen kell állniuk a megújulásra és folyamatosan frölkészniük kell az új trendeket.

Egyházra vonatkozó kérdések:

Azt, hogy a településeken az egyház mennyire kapcsolódik be az ifjúsági tevékenységekben egy 1-5-ig terjedő skálán jellemezték a válaszadók. (1-egyáltalán nem jellemző, 5-nagyon gyakran jellemző) **(14. kérdés)**

A kérdőív alapján az alábbi nyolc témakörben/ területen vártuk az egyház tevékenységének értékelését:

- nevelés
- oktatás
- karitatív
- család-, gyermek, ifjúságvédelem
- kulturális
- szociális
- sport
- környezet-, természetvédelem

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

Az egyház nevelési feladatát az iskolán kívüli és iskolai nevelő-tanító tevékenység keretében próbálja teljesíteni. A nevelés, a tanítás nem öncél, hanem valakikért történik, valamint értékeket akar átadni, amelyek segítségével a neveltek, tanítottak az életben képesek helytállni. Az egyházi iskoláknak köszönhetően egyre több fiatal kerül kapcsolatba az egyházzal, melynek révén egyre jobban bevonhatók a közösségi élet más területére is.

Célja:

- hittel felvértezett, korunk kihívásaira fogékony embert nevelni. Bonyolult világunkban szükség van emberekre, értelmiségiekre, akik hisznek, de ugyanakkor vallásos tudással is rendelkeznek. A társadalomnak korunkban olyan emberekre van szüksége, akik a mában élnek, és képesek itt és most a kihívásokat érzékelni, azokra válaszokat keresni.
- nyitott, párbeszédre alkalmas embert nevelni. Különböző társadalmi civil szférákkal folytatott párbeszédre alkalmas emberekre van szükség, akik képesek együtt tevékenykedni másokkal

Az egyházak társadalmi szerepvállalásában tehát az elsők között áll a tanítás, valamint az általuk vallott értékek hirdetése minden ember felé. Ezért vállalnak szerepet a nevelés-oktatás munkájában: iskolákat, óvodákat, felsőoktatási intézményeket tartanak fenn. Az egyház iskolai nevelő-tanítói tevékenységét saját vagy állami iskolákban fejti ki.

Az iskolán kívüli nevelő-oktatói feladat teljesítése szintén nagy felelősséggel jár. Itt ugyanis nemcsak diákokat, hanem az emberek különböző csoportjait taníthatja, esetleg nevelheti. Különböző létesítmények, előadótermek, plébániák keretében előadások, vitaesték, szimpóziumok szervezése; valamint ünnepnapok, keresztelők, esküvők, temetések alkalmával mondott prédikációk lehetnek a nevelésnek, de főleg a tanításnak eszközei.

Az egyházak kötelességüknek érzik a szegények, szenvedők és védtelenek segítségét. Ez az ún. karitás (vagy caritasz vagy diakónia), azaz a szeretetszolgálat. A jótékonykodás nem csupán a természetes emberi szolidaritásból, hanem az Istenbe vetett hitből is fakad. Látványos példája az, amikor az egyházak önkéntesei ételt osztanak a rászorulóknak, de ezért tartanak fenn szociális otthonokat, kórházakat is. Szolgálatukat az állami ellátórendszerbe illeszkedve, másokkal együttműködve valósítják meg.

Az egyházi élet fontos alapgondolata az embertársainkon való segítségnyújtás, mely történhet közösségi szinten, vagy egyéni szükségletek alapján is. A mai kor társadalmi problémáinak szinte minden területén megtalálhatóak már az egyház képviselői, akik áldozatos munkájukkal részt vesznek a problémák megoldásában. Ez akár történhet szociológiai és pszichológiai területen, valamint segítségül lehetnek a szociális segítségnyújtás lépéseinél. A személyes odafigyelés, a közösség építő ereje, a tapintatos és személyes tanácsadás, a szociális gondoskodás alappillérei az egyházi-gyülekezeti tevékenységnek. Ide sorolhatjuk a betegek, idősök gondozását, a családsegítést, a házassági tanácsadást.

A kisebb egyházak, kisebb településen működő egyházak jelentősége abban áll, hogy olyan rétegekhez is eljutnak, amelyeket az állam, illetve a nagyobb egyházak szociális és karitatív jellegű tevékenysége csak nehezebben tud megközelíteni. Esetenként olyan, általuk kidolgozott, a hagyományos módszerektől jelentősen eltérő programokban is megmutatkozhat, amelyek eredményesebben kezelhetnek bizonyos problémákat.

Az egyház, az élet egyre több területén szerepet vállal, így a kulturális és sport területen is, melyek azonban egyenlőre elsősorban a vallásos közösség támogatását szolgálják.

A 21. században az ökológiai problémák, a környezet- és természetvédelem a globális társadalom előtt álló egyik legjelentősebb problémává vált, amit az egyházak is mind kevésbé hagyhatnak figyelmen kívül, aktívan kell együttműködniük más szervezetekkel, szereplőkkel a környezeti problémák kezelésében, ugyanakkor felelősségük ezen a téren alacsonynak mondható.

A válaszadók közül a községekben, falvakban dolgozó szakemberek összesítve az alábbi sorrendet állítottak fel az egyházak különböző területen kifejtett tevékenysége vonatkozásában:

5 - nagyon jellemző tevékenység – egyházak nevelési tevékenysége

4 - elég gyakran jellemző – szociális és karitatív tevékenység, család-gyermek, ifjúságvédelem

2 - nem túl gyakran jellemző – sport és kulturális tevékenység

1 – egyáltalán nem jellemző – környezet-, természetvédelem, oktatási tevékenység

A falvakkal ellentétben a városokban, elsősorban a nagyvárosokban az egyház óvodát, és iskolát működtet, ezáltal oktatási tevékenysége ezeken a területeken 5-ös besorolást kapott,

hasonlóan a nevelési tevékenységhez (iskolák hittan oktatása). A szociális és karitatív tevékenységek ezeken a településeken is elég gyakran jellemző (4-es skála), ugyanakkor a család, gyermek és ifjúságvédelem már nem jelenik meg ilyen hangsúlyosan. Ennek az lehet az oka, hogy amíg a kisebb községekben az egyénekre irányuló személyes kontaktus sokkal könnyebben megvalósítható, addig a nagyobb egyházak számára már nem megoldható ilyen mértékben. A városokban ugyanakkor a kulturális tevékenységek, egyházi koncertek, hangversenyek nagyobb számban fordulnak elő. A sport és környezetvédelmi tevékenységek nem jellemzőek a városokban, nagyvárosokban sem.

Az egyház által szervezett programok **(15. kérdés):**

- lelki program: hitoktatás különböző korosztályú csoportok számára hitoktatók vezetésével; házasságra felkészítő tanfolyamok, melynek keretében a családi életre való felkészítést, a természetes családtervezés megismertetését, az életre szóló házasság megalapozását segítik.

- Egyházi vallási ünnepekre épülő programok (húsvét, karácsony): A programok értékét növeli, hogy a közösség tagjainak összekovácsolódását segítik oly módon is, hogy az előkészületeket közösen végzik szülők és gyermekek egyaránt. Ezek a közösségépítő, közösségfejlesztő programok az ifjúság és a felnőttek számára, több generáció együttműködésével valósulnak meg.

- szabadidős, játékos programok: elsősorban az óvodai és iskolai neveléshez kapcsolódva

Egyház ifjúságtámogató tevékenységének hatását szintén 1-5-ig terjedő skálán vizsgáltuk (1-jelentéktelen 5-kiemelkedő) **(16. kérdés)**

Az egyház ifjúságközpontú tevékenységének hatásai közül a válaszadók túlnyomó többsége az önkéntességfejlesztést, a család- és jövőtervezést jelölte meg. Az egyéni autonómia valamint az identitásfejlődésre csak részben van hatással, míg az ifjúság munkaorientációjára és egészségtudatosságára csak kis mértékben van befolyással.

8. ÖSSZEFOGLALÓ ELEMZÉS

A projekt során elsődleges cél olyan platform, közösség létrehozása, ahol az ifjúsággal foglalkozó szakemberek megismerhetik egymás területén lévő problémákat, a résztvevők

megismerkedhetnek a hasonló területen dolgozó szervezetekkel a fiatalok segítése, fejlesztése érdekében.

A projekt megvalósítása során megfogalmazásra kerültek a fiatalokat érintő problémák, a legjellemzőbbek esetében megoldási javaslatok fogalmazódtak meg. A szakmai alkalmak során átfogó képet kaptak a magyar-szlovák határ menti területen működő ifjúsági intézményrendszeréről, működéséről, hálózatáról. A lefolytatott kutatás is ennek a területnek a minél alaposabb megismerésére irányult, kiegészítve és kiemelve az egyház ifjúságsegítő, közösségformáló szerepét.

Az ifjúsággal való koncepcionális foglalkozásnak, mint szemléletnek, mint gondolkodásmódnak bármekkora településről is legyen szó, van létjogosultsága. A fiataloknak a helyi társadalomban elfoglalt helyzete településenként változik, melyet befolyásol a területi és társadalmi egyenlőtlenség, a település szociológiai típusa, a települési tradíciók. Ugyanakkor a kisebb települések sem nélkülözhetik a korosztályi folyamatok megismerését, az igények felmérését, illetve az ezekre alapozott célrendszer meghatározását.

A legutóbbi idők egyik legfontosabb változása - amely Magyarországon és Szlovákiában, sőt Európa jelentős részén megfigyelhető – a szabadidő szerepének növekedése. Egyrészt azért, mert a szabadidős-tevékenységekben jelennek meg mindazok a szocializációs folyamatok, amelyek már a korai felnőtt korban a társadalmi egyenlőtlenségeket és a nemek közötti különbségeket felerősíti, másrészt a fiatalok egyre korábban folytatják mindazokat az intenzív szabadidős-tevékenységeket, mint a felnőttek és ez igen komoly veszélyeket jelent számukra (alkohol, dohányzás, drog). Egyre inkább csökken a család, az iskola szerepe a fiatalok szocializációjában, növekszik a média és a fogyasztói piac befolyása, egyre inkább előtérbe kerülnek a kortárs csoportok fogyasztói mintái. A fiatalokat érintő kihívások és a növekvő kockázatok, a fokozódó verseny és a korai önállósodás jelentősen megnöveli a fiatalok veszélyeztetettségét.

Ugyanakkor települési szinten még mindig általános és visszatérő probléma a fiatalok nehéz elérése és bevonása a helyi rendezvényekbe, a közösségi aktivitásuk növelése, valamint olyan területek hiánya, ahol a szabadidejüket hasznosan tölthetnék el. Igényként merül fel

Ennek érdekében célként fogalmazódott meg az ifjúsági és közösségi kezdeményezéshez kapcsolódó jó gyakorlatok és módszerek összegyűjtése, a szakemberek felkészítése és képzése, a fiatalok iskolán belüli és kívüli közösségi tevékenységek megvalósulásának támogatása.

Az egyházi közösségek fejlesztése egy speciális terepe a közösségfejlesztésnek, hiszen nagyon összetett és sokrétű feladat. Napjainkban tapasztalható társadalmi és gazdasági változások folyamatos kihívások elé állítják az egyházak struktúráját és pasztorációs gyakorlatát. Az egyházak történelmük miatt azonban képesek a megújulásra, anélkül, hogy értékeiket elveszítenék. A közösségfejlesztés során érvényesíteni kell a változó világ okozta kihívásokat és ezzel egyidőben folyamatosan figyelni a közösség érdekét, értékeinek változását. Alkalmasak arra, hogy a fiatalok számára olyan vonzó közösséget alakítsanak ki, melynek tagjai felelősséggel tartoznak településükért.

KÉRDŐÍV

EFOP-5.2.2-17-2017-00007

Kedves ifjúsági munkát végző **Kolléga!**

Jelen kérdőív a **Római Katolikus Plébánia Sóshartyán** „Transznacionális együttműködés megvalósítása a Kárpát-medencében, Sóshartyán és Kelet-Nógrád fejlődéséért” című projektjének kutatási eszközeként szolgál, mely során **célunk** az ifjúsági munkát végző hazai és szlovák, az egyházi és nem egyházi szervezetek, intézmények működésének, munkájának megismerése.

A **kérdőíves lekérdezés célcsoportja** a humán szolgáltatásokat nyújtó – kifejezetten ifjúsági munkát végző - állami és nem állami intézményekben, szervezetekben (kivéve köznevelési és felsőoktatási intézmények) dolgozó szakemberek, beleértve civil szervezeteket, egyházi, jogi személyeket, önkormányzatokat és nemzetiségi önkormányzatokat (társulásaik és intézményeik is).

A kérdőív kitöltése **önkéntes és teljes mértékben anonim.**

A kérdőívben feltett kérdésekre adott válaszaival nagymértékben hozzájárul egy átfogó kutatási jelentés elkészítéséhez a fenti témakörben.

Köszönöm, hogy segíti munkákat!

Balogh László plébános

1. Neme

Nő

Férfi

2. Kora

18 év alatt

19-25 év között

26-35 év között

36-45 év között

46-55 év között

55 évnél idősebb

3. Milyen településen, településeken végzi az ifjúságügyi tevékenységet?

.....

Római Katolikus Plébánia Sóshartyán
3131 Sóshartyán, Dózsa Gy. u. 26.
EFOP-5.2.2-17-2017-00007

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

4. Milyen pozíciója révén foglalkozik ön fiatalokkal? (Több válasz is megjelölhető)

- ifjúsági referens
- felnőtt segítő
- művelődési ház alkalmazottja
- pedagógus
- képviselő
- civil szervezet fizetett alkalmazottja
- civil szervezet önkéntese
- egyház által fenntartott szervezet alkalmazottja
- ifjúságsegítő
- egyéb, és pedig:.....

5. Hány olyan szakember van a településen, akik a közoktatás keretein kívüli ifjúsági munkát végeznek? (Kérjük, pontos szám híján hozzávetőlegesen válaszoljon.)

.....

6. Van(nak)-e olyan szervezet(ek) a településen, amely(ek) ifjúsági munkát végez(nek), vagy ifjúsági szolgáltatásokat nyújt(anak)?

- igen
- nem
- nem tudom

7. Ha van ifjúsági munkát végző szervezet, hány ilyen szervezet van?:.....

8. Ezek közül mennyi foglalkozik kizárólag gyerekekkel és fiatalokkal?.....

9. Ön szerint ma mekkora problémát jelentenek a településén élő fiatalok számára az alábbiak? Kérjük, rangsorolja az összes felsorolt elemet, 1-től 12-ig, a legproblémásabb elemet 1-es számmal, a legkevésbé problémásat 12-essel jelölje!

- Motiváció hiánya
- A fiatalok elvándorlása
- bizonytalan jövő
- megfelelő iskola hiánya vagy elérhetetlensége
- alkohol
- többségi és kisebbségi fiatalok együttélése
- kábítószeres
- bűnözés
- munkanélküliség, elhelyezkedési nehézségek
- szegénység, elszegényedés

- családi háttér
- kapcsolati nehézségek, közösség hiánya
- online függőség, internet
- késői önállósodás

10. Kérjük jelölje van-e a településén:

	van	nincs	nem tudom
Integrált közösségi és szolgáltató tér (IKSZT)			
Igényfelmérés a fiatalok szükségleteivel kapcsolatban			
Települési diákönkormányzat			
Egyéb ifjúsági érdekképviselői forma			
Települési gyermek- és ifjúsági önkormányzat			
Ifjúsági referens			
Ifjúsági stratégia			
Rendszeres, az iskolarendszeren kívüli, nem piaci jellegű ifjúsági programok			
Egyéb olyan klubhelyiség, amelyet a fiatalok magukénak éreznek és szervezhetnek maguknak programot			
Fiatalok által megpályázható forrás			

11. Van-e településén egyéb olyan szolgáltatás, vagy szabadidő eltöltését célzó lehetőség, amelynek az ifjúsági korosztály a célcsoportja? Ha van, kérjük, röviden ismertesse ezeket!

.....

.....

.....

.....

12. Milyen forrásokból történik az ifjúsági szolgáltatások finanszírozása helyi szinten?

	igen	nem	nem tudom
Állami forrásból			
Önkormányzati forrásból			
Magánfinanszírozásból			
Civil szervezetek által			
EU-s programok által			
Egyházi forrásokból			
Egyéb, éspedig.....			

13. Ifjúsági programok

Meglévő:

.....

.....

.....

.....

.....

Javasolt:

.....

.....

.....

.....

.....

14. EGYHÁZRA vonatkozó kérdések

1-5-ig terjedő skálán mennyire kapcsolódik be a településén az egyház az ifjúsági tevékenységbe (1-egyáltalán nem, 5-teljes mértékben)

- 1: egyáltalán nem jellemző
 2: nem túl gyakran jellemző
 3: néha jellemző
 4: elég gyakran jellemző
 5: nagyon gyakran

1.	nevelési	1	2	3	4	5
2.	oktatási	1	2	3	4	5
3.	karitatív	1	2	3	4	5
4.	család-, gyermek, ifjúságvédelem	1	2	3	4	5
5.	kulturális	1	2	3	4	5
6.	szociális	1	2	3	4	5
7.	sport	1	2	3	4	5
8.	környezet-, természetvédelem	1	2	3	4	5

15. Az alábbi területeken milyen formában jelennek meg az egyház ifjúságtámogató tevékenységei?

lelki program:

.....
 .....
 .....

szabadidős, játékos program:

.....
 .....
 .....

képzési alkalom:

.....
 .....
 .....

közösségépítés:

.....
 .....
 .....

találkozó:

.....
 .....
 .....

fejlesztő, nevelő programok:

.....
 .....
 .....

16. Ön szerint milyen szerepe, hatása lehet az egyház ifjúságközpontú tevékenységeinek az alábbi területekre?

- 1: jelentéktelen
 2: kis
 3: részben
 4: nagy
 5: kiemelkedő

1.	egyéni autonómia fejlesztése	1	2	3	4	5
2.	identitásfejlődés	1	2	3	4	5
3.	jövőtervezés	1	2	3	4	5
4.	önkéntességfejlesztés	1	2	3	4	5
5.	családtervezés	1	2	3	4	5
6.	munkaorientáció	1	2	3	4	5
7.	egészségtudatosság	1	2	3	4	5

17. Egyéb közlendő

.....

.....

.....

.....

.....

IRODALOMJEGYZÉK

- A II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et spes* kezdetű lelkipásztori konstitúciója az Egyházzól a mai világban. (2000). In I. Diós (Szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*. Budapest: Szent István Társulat.
- A II. Vatikáni Zsinat *Gravissimum Educationis* kezdetű deklarációja a keresztyény nevelésről. (2000). In I. Diós (Szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*. Budapest: Szent István Társulat.
- Bán, D., Folmeg, B., & Schmidt, R. (2016). *Esélyek és esélyteremtés*. (T. Elek, Szerk.) Budapest: Iuvenis Ifjúságsszakmai Műhely.
- Dorner, L. (2019/1-2). A serdülő- és ifjúkori önkéntességgel kapcsolatos tapasztalatok empirikus vizsgálata. *Új Pedagógiai Szemle*, old.: 21-43.
- Dr. Nagyné Schiffer, R. (2010). *Részfeldatok a szocális problémamegoldásban*. Raoul Wallenbert Humán Szakképző Iskola és Gimnázium. Budapest: C-Vision Kft.
- Dr. Várhelyi, K. (2017). *A "Történelmi egyházak társadalmi szerepvállalása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében és Kárpátalja magyarlakta településein" című kutatás koncepciója*. Forrás: <https://matarka.hu/>
- Európai Közösség Bizottsága. (2009). Az Európai Bizottság Fehér Könyve - Új lendület Európa fiataljai számára (részletek). In *Európa - Fiatalok - Részvétel, Szöveggyűjtemény az ifjúsági terület európai megközelítéséről és irányelveiről*. Budapest: Foglalkoztatási és Szociális Hivatal - Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat.
- Fazekas, A., & Nagy, Á. (2015/2). *Fiatalok. De civilek? - A táborok ifjúságától a fesztiválok ifjúságáig* A fiatalok modern és pszoztmodern kapcsolódásai a civil társadalomhoz. Civil szemle, 25-37.*
- Ferenc pápa. (2015). *Laudato si' kezdetű enciklikája közös otthonunk gondozásáról*. Budapest: Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója.
- Ferenc pápa. (2016). Message of His Holiness Pope Francis to His Excellency Mr Salaheddine Mezouar, Minister For Foreign Affairs and Cooperation of the Kingdom Of Morocco and President of the 22nd Session of the Conference of the Parties to the United Nations Framework Conve. Vatican. Forrás: <http://www.vatican.va>
- Friesl, C., & Polak, R. (2001). Jung-Sein als Experiment. In C. Friesl, *Experiment Jung-Sein*. Wien: Czernin Verlag.
- Fruttus, I. L. (2013/2.). *Diakónia és/vagy szocális munka? Embertárs - Ökumenikus lelkipápasztói és mentálhigiénés folyóirat*, 137-148.

- Hermann, G. (2003). Iskola és szociálpedagógia. In T. Kozma, & G. Tomasz (szerk.), *Szociálpedagógia*. Budapest: Osiris Educatio.
- Ifjúsági Referensek Országos Egyesülete. (2006). *MindenGyerek*. Forrás: Az ifjúsági referens legfontosabb feladatai: <https://mindengyerek.hu/>
- Jenkins, M. R. (1997). A nonprofit szféra és a politikai rendszer kapcsolata Magyarországon. In Balogh Eszter, Bullain Nilda, Simon Ildikó (Szerk.), *Egymás jobb megértése felé. Tanulmányok az állam, az önkormányzatok és a nonprofit szervezetek viszonyáról Magyarországon*. Magyarország: A Civil Társadalom Fejlődéséért Alapítvány.
- Kákai, L. (2009). *Kik is vagyunk mi? Civil szervezetek Magyarországon*. IDRResearch Kft. / Publikon Kiadó.
- Kiss, A. (2012/4 - 2013/1). Ifjúsági civil szervezetek itthon és határon túl. *Metszetek - Társadalomtudományi folyóirat*, 216-231. Forrás: <http://metszetek.unideb.hu/>
- Kozma, I. (2020). *Magyar Máltai Szeretetszolgálat*. Forrás: Hazai önkéntesség: <https://maltai.hu/>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2010). *Átmenet az iskolából a munka világába, 2009*. Forrás: ksh.hu: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/atmenet09.pdf>
- m. (dátum nélk.).
- Müller, W. C. (2000). Mi az Ifjúsági munka? Első kísérlet egy elméletalkotásra. In T. Kozma, & T. Gábor (szerk.), *Szociálpedagógia*. Budapest: Osiris, Educatio.
- Nagy, Á. (2016). Az ifjúsági munka három tradíciója és magyarországi értelmezése. In T. Elek (Szerk.), *25 év - Jelentés az ifjúságügyről*. Budapest: Iuvenis Ifjúság szakmai Műhely, Ifjúság szakmai Együttműködési Tanácskozás.
- Nagy, Á. (2016). Előszó - Az ifjúságügy mint több diszciplínára épülő terület. In T. Elek (Szerk.), *25 év - Jelentés az ifjúságügyről*. Budapest: Iuvenis - Ifjúság szakmai Műhely, Ifjúság szakmai Együttműködési Tanácskozás.
- Nagy, Á., Bodor, T., Domokos, T., & László, S. (2014). *Ifjúságügy*. Budapest: ISZT Alapítvány.
- NIS. (2009.). *"... Hogy általuk legyen a jobb!" Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009-2024*. Budapest.
- Paolini, G., Horváth, A., & Motiejunaite, A. (2018). *Situation of young people in the European Union - Commission Staff Working Document*. Luxembourg: European Union.

Sneed, R. S., & Cohen, S. (2013). A prospective study of volunteerism and hypertension risk in older adults. *Psychology and Aging*, 28(2), old.: 578–586. Forrás: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fa0032718>

Sollicitudo rei socialis II. János páp pápa enciklikája a püspökökhöz és papokhoz, a szerzetesi közösségekhez, az Egyház minden fiához és leányához és minden jóakarátú emberhez a Populorum progressio kezdetű enciklika huszadik évfordulójára. (2005). In I. Diós (Szerk.), *II. János Pál megnyilatkozásai* (1.. kötet). Budapest: Szent István Társulat.

Székely, L. (Szerk.). (2013). *Köszöntő* (Magyar ifjúság 2012 tanulmánykötet. kötet). Budapest: 2013 Kutatópont.

VI. Pál pápa. (1969). Address of Paul VI to the Parliament of Uganda. Forrás: <http://www.vatican.va/>

White, E. G. (2000). *Jézus élete*. Budapest: Advent Kiadó.

Zsákai, R., & Horváth, L. (2013). Az egyház és a társadalom kapcsolata. *Hadmérnök*, 265-271. Forrás: <http://www.hadmernok.hu/>